

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL
ANY VII, NUM. CXXVIII, GENER XVI, MCMXXI

Número solt, 40 cèntims.

SUMARI

Retalls sobre Irlanda, per R. RUCABADO.—L'evolució del problema d'Irlanda, per M. REVENTÓS.—Anima heroica, per JOAN ESTELRICH.—La derrota d'Anglaterra, per A. ROVIRA I VIRGILI.—Elogi de Kevin Barry, per TOMÁS GARCÉS.—El poble d'Irlanda, per J. M. BATISTE I ROCA.—Dues dates, un poble, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—En la mort de l'heroi, per JOSEP CARNER.—La Mendicant, per W. B. YEATS (*interp. de M. MANENT*).—Aportacions: De com la llengua irlandesa ha sigut salvada, per MAIRE NI BHRIAIN.—Les Arts Plàstiques: L'últim Saló de Tardor, de París, per D. CARLES.—Breus paraules sobre l'aportació dels joves de les Arts i els Artistes al Segon Saló de Tardor, de Barcelona, per JOSEP LLORENS I ARTIGAS.—Exposicions, per R. B.—Els Llibres, per J. LL.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 · BAIXOS
BARCELONA

Publicacions de LA REVISTA

Administració: Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

Darrers llibres publicats

LA COLLITA EN LA BOIRA, per Marià Manent
ARTISTES CATALANS CONTEMPORANIS: Joaquim Sunyer, Enric Casanovas
EN PREPARACIÓ: Xavier Nogués, Josep Clarà, J. Torres-García,
Manolo Hugué.

A punt de sortir

ARTICLES, FRAGMENTS I TRADUCCIONS, de Joaquim Folguera.
ESCOLIA I ALTRES ARTICLES, per Carles Riba
VENDIMIARI, Poesies de Trinitat Catasús
VIDA D'INFANT, per E. Martínez-Ferrando
LA GESTA DELS ESTELS, de J. Salvat-Papasseit

En preparació

ALTRES LLIBRES de Francesc Pujols, Carles Soldevila, Ildefons Suñol, J. Millàs - Raurell, Gabriel Alomar, J. M. Junoy, J. Crexells, J. Estelrich, Clementina Arderiu, J. Llorens Artigas, Ramón Rucabado, Joan Puig i Ferrater, Manel Reventós, M. Vidal i Guardiola, Francesc Cambó, J. Seb. Pons, Cristòfor de Doménech, Josep Pla, M.ª Antonia Salvà, Antoni Closas, Tomàs Garcés, etc.
EN ESTUDI.—ANTOLOGIES DE «LA REVISTA»: LES CRÒNIQUES CATALANES, ELS TROBADORS, RAMON LLULL, etc.—VIATGES, MEMORIES, EPISTOLARIS: Records d'En Maragall, per Josep Pijoan; Viatge a Italia, per Josep Aragay.

EDITORIAL CATALANA, S. A.

BIBLIOTECA LITERARIA

VOLUMS PUBLICATS

- Virgili*: ENEIDA, traducció de Mossèn Llorenç Riber, Mestre en gai saber (dos volums).
Dickens: UNA CANÇÓ NADALENCA, traducció de Josep Carner.
J. Ruvra: LA PARADA.
Mark Twain: L'ELEFANT BLANC, ROBAT, traducció de Josep Carner.
Andersen: CONTES, traduïts per J. d'Albaflor, il·lustracions de Torné Esquiús.
Mark Twain: LES AVENTURES DE TOM SAWYER, traducció de Josep Carner.
Edgar A. Poe: ELS ASSASSINATS DEL CARRER MORGUE, traducció de Carles Riba.
Shakespeare: CORIOLÀ, traducció de Magi Morera i Galícia.
Goethe: HERMAN I DOROTEA, traducció de J. Lleonart.
Carles Soldevila: L'ABRANDAMENT, novel·la.
George Elliot: SILAS MARNER, traducció de J. Carner.
Erckmann Chatrian: L'AMIC FRITZ, traducció de Joan Sitjar.
Molière: EL BURGÉS GENTILHOME, traducció de J. Carner.
Selma Lagerlof: ELS INGMARSSON, traducció J. Sitjar.
Grimm: CONTES D'INFANTS I DE LA LLAR, traducció de Carles Riba.
Arnold Bennett: EL PREU DE L'AMOR (volums primer i segon), traducció de J. d'Albaflor.
C. Villiers de l'Isle Adam: CONTES CRUELS, traducció de J. Folguera i J. Carner.
Homer: ODISSEA, traducció de Carles Riba (volum primer.—Cants I-VIII; volum segon.—Cants IX-XVI; volum tercer.—Cants XVII-XXIV).
Goldsmith: EL VICARI DE WASEFIELD, traducció de J. Farran i Mayoral.
Erckmann-Chatrian: EL TRESOR DEL VELL CAVALLER, traducció de Joan Sitjar.
Shakespeare: HAMLET, traducció de M. Morera Galícia.
A. de Musset: MARGOT, traducció de J. d'Albaflor.
Plutarco: VIDES D'ALEXANDRE I DE CESAR, trad. de C. Riba.
Arnold Bennett: AQUESTS DOS (tres volums), traducció de J. d'Albaflor.
Mossèn Llorenç Riber: ELS CAMINS DEL PARADÍS PERDUT.
Jerome K. Jerome: TRES ANGLESES S'ESBARGEIXEN.
J. M. López-Picó: DE LES MIL I UNA NITS.
R. Kipling: EL LLIBRE DE LA JUNGLA, traducció de M. Manent.

Les millors produccions contemporànies de literatura mundial

ESCUDELLERS, 10 BIS, Etl., I A LES LLIBRERIES

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY VII — NÚM. CXXVIII — GENER XVI — 1921

Retalls sobre Irlanda

Carpeta de 1920: els retalls nous damunt, els vells a sota. En regirar-la, les coses, els fets, van passant com un film cargolat l'inrevés.

I així van sortint, lluint els noms que hem après durant l'anyada, rectilinis trossos de diari, alguns d'ells amb notes gràfiques. I trobem, primer que tot, unes vistes dels incendis de Cork; gasetilles que parlen de l'estudiant Kevin Barry, afusellat per amor a la terra irlandesa; dades de les lleteries cooperatives, base de l'economia local, destruïdes a sang freda pels que ja són nomenats *huns*, igual que la soldatesca germànica; relats testificals de les ruïnes recents de Galway; comparacions estadístiques entre la població irlandesa de 1840, 8.000.000 d'habitants, amb la d'enguany, solament 4.000.000; la lletra de l'episcopat irlandès, condemnant la repressió violenta: «el règim del sabre, impropï de països civilitzats», ple d'acusacions contra el govern britànic, «fomentador de l'anarquia i el terrorisme», que nega a Irlanda el dret de tot poble a governar-se ell mateix; les xifres registrades de 101 saqueigs de ciutats i 24.000 raids comesos a Irlanda, fins a octubre, per les forces angleses, i principalment pels «*black and tan*» famosos; els noms que hem après de ciutats irlandeses, cremades, assaltades, saquejades: Tuam, Lahinch, Limerick, Fermoy, Duam, Lismore; declaració d'un periodista que veié Balbriggan poques hores després de la escomesa, cremant encara, destruïdes fàbriques i cases, per uns anglesos embriacs, fugitiva la gent o afusellada, com a Bèlgica o com a Armènia; més ruïnes enceses a Trim i Mallow; la mort de Terenci Mc. Swiney; l'assassinat de John Lynch, regidor de Limerick, a un hotel de Dublin; descripcions de sa-

queigs de cases de pagès; notícies dels pillatges i persecucions contra els catòlics a Lisburn i Belfast; a l'Ulster impedeixen als catòlics treballar a les fàbriques; una nota sobre els 150.000 irlandesos de l'exèrcit anglès morts al camp de batalla, al Continent, a la guerra europea, per la causa «del dret i de la civilització»; les discussions sobre el sacrifici del batlle de Cork; la declaració de vaga de la fam que fa Mac Swiney si no el deixen anar els anglesos que l'han posat pres per son amor a Irlanda i l'han tancat a la presó de Brixton; fotografies de tanks i autos blindats pels carrers de Dublin...

I em surt al capdavant de tot un retall que porta la data del 7 de gener de 1920. No es refereix directament a la qüestió irlandesa, però són els caps de l'Imperi Britànic que es dirigeixen a llurs pobles. Proclamen la necessitat de la bona voluntat entre els homes, la qual «descansa sobre mòbils espirituals, així com l'esperança d'una fraternitat humana ha d'apoiar-se sobre la ferma pedra espiritual de la fe en Déu com a Pare. En aquest reconeixement i en el dels designis de Déu respecte del món, eixos de la doctrina cristiana, trobarem les bases primeres i últimes per a la reorganització d'una vida ordenada i harmònica entre tots els homes. Responsables tots nosaltres... de la direcció i govern de l'Imperi britànic... declarem que en l'acceptació d'aquells principis espirituals estriba el fonament més pur de la pau del món».

Signen aquestes paraules, introducció singular a la política irlandesa de 1920, els ministres dels *Dominions*: Borden, Hugues, Massey i Squires, i el primer de l'Imperi, l'Honorable David Lloyd George.

R. RUCABADO.

L'evolució del problema d'Irlanda

Pel juliol de 1914 semblava més imminent la guerra civil a Irlanda que no la guerra dels pobles continentals. Passaren els anys tràgics de la convulsió, i quan les aigües retornen a poc a poc a son nivell reapareixen la guerra i la violència en les planes de l'illa malaurada en formes tan aspres que tothom es demana quin és aquest problema tràgic i enverinat que renova els combats quan el món és sadollat d'episodis sagnants i estèrils.

Irlanda — diu Fustel de Coulanges — és la terra del passat, del respecte a les generacions predecessores. Volgué la sort que l'únic anglès que ha portat tiara es trobés al soli papal justament en un moment de desordre intern, i autoritzés al rei d'Anglaterra per apoderar-se d'Irlanda. Un país ric, civilitzat, intel·lectual diríem avui, però indisciplinat i anàrquic, es féu terra *nullius*, camp per aventurers polítics i soldats desvagats en temps de pau. Això és cosa del segle XII, i qui vulgui saber com dura encara, llegeixi la comèdia admirable de Shaw, document únic per a la coneixença psicològica del cas d'Irlanda, que duu per títol *Jhon Bull's other Island*.

Des del primer moment, des de la primera escena, el drama està exposat. Hi ha un invasor que desconeix la població anterior, que la isola i la persegueix, que assoleix fer-la pobra, ignorant i inepta, que la fa després responsable dels defectes a que l'ha forçada. La llei «no preveu l'existència dels anomenats celto-catòlics» fou un adagi de dret anglès. Un moment, a benefici de l'expansió industrial i la prosperitat anglesa, el *Times* arribà a escriure: «Aviat el celta catòlic serà en terra irlandesa tan rar com l'indià de pell roja a la costa de Manhattan.» I no obstant, cap esforç polític, cap torsió moral, cap prosperitat industrial tan formidablement uniformadores com són, anulla la Irlanda cèltica; l'anglès emigrat, en dues generacions es converteix en més irlandès que els irlandesos, en termes que ni l'invasor ni l'invadit cedeixen mai.

Tres segles d'invasions, conquereixen una curta zona al vol de Dublin; dos segles de guerra religiosa sota Elisabeth i Cromwell, arruinen el país, agoten la rassa i engendren l'odi confessional; un segle sencer de lleis penals, de lleis d'excepció, maten el nervi moral de la població, empobrida, forçada a emigrar o a morir. I no obstant, l'adhessió a la tradició és tan forta, que arriba a ésser suïcida per a cada home àdhuc

servint a perpetuar la nissaga en sa misèria. I quan un clam de llibertat s'alça a l'altra banda de l'Atlàntic i del canal, de seguida ressona en país d'Hibernia, i sota la coerció i les cadenes percep el món que és viva i alena l'ànima celta. Un moment al finar el XVIIIe segle un parlament, que no representava sinó els invasors, assegura a Irlanda certa prosperitat pel fet de que manejava exclusivament i lliure interessos irlandesos. Aquest parlament també fou suprimit, i imposat al país un *Act* d'unió del qual Fox deia que era «injust en son principi i abominable en els mitjans», per procediments tals que bastarien a anul·lar davant qualsevol tribunal un contracte així obtingut.

Aquest *Act*, però, com que la irreductibilitat irlandesa perdura, fa que la resistència prengui formes noves, agressives alguna vegada. Planteja el problema com el coneixem, com l'obsessió periòdica, com la qüestió eterna, mai resolta, que ara s'enverina, ara s'esmorteeix. Cas estrany, constantment pertorbador de la vida parlamentària anglesa, el problema d'Irlanda.

Tres etapes ha tingut en el segle passat: l'accessió a la vida política dels catòlics, assolida en 1829; la legislació agrària, que pot dir-se acabada en 1903 i l'agitació política que ocupa constantment la premsa i l'opinió angleses.

Després de la crisi del partit de Gladstone i la formació de l'Unionisme, el nou partit vivia sobre dues qüestions: *Tariff-reform* i *Home-rule*. Fracassada la primera, no restà sinó el problema d'Irlanda i més quan després de les dues eleccions de 1910 la minoria autonomista se convertí en força reguladora del parlament. Semblava arribada l'hora de la liquidació. El lliberalisme anglès es faria perdonar els horrors del segle XIX resumits en dir que de 1841 a 1900 la població irlandesa es reduïa de meitat, mentre doblava la d'Anglaterra; que cent mil funcionaris estrangers vivien sobre el sol irlandès i que el país de més feble criminalitat del món pagava, per habitant, doble policia que el ciutadà d'Anglaterra.

L'Ulster s'hi oposà i el *Home Rule Act* votat per tres vegades als comicis, últimament en 25 de maig de 1914, fracassà davant l'opinió d'una part de la població, irlandesa també, a pesar de totes les seves tendències i esforços unionistes.

Després ha vingut l'evolució dels mètodes polítics, la renaixença gaèlica, el *sinn-fein* i la conversió del problema nacional i parlamentari

en problema internacional i revolucionari. La crisi revolucionaria d'abril del 16, seguida de repressió i de projectes de separar del règim d'autonomia la regió de Ulster, plantegen el problema com actualment es troba. El *sinn-fein* féu, a benefici d'aquest desordre, progressos constants. En 1917 sortí elegit son primer diputat, el comte Plunkett. Després ha aconseguit la quasi totalitat de l'opinió irlandesa, i ha proclamat la independència sobirana del país i obert la guerra civil.

No és, doncs, una qüestió econòmica com pensà Gladstone, ni una qüestió religiosa com durant anys volgueren creure els anglesos, sinó una qüestió nacionalista. Avui en el món i per l'experiència de l'Orient europeu, sembla posar-se de moda, el menyspreu dels principis

nacionalistes i proclamar la superioritat de l'equilibri de les combinacions diplomàtiques i polítiques. El cas d'Irlanda serà sempre una contradicció viva contra aquests corrents. Els telegrams dels últims dies fan esperar una solució de concòrdia. Potser fracassin les negociacions, com fracassà la convenció del 1917, a que mancaren els actors principals: el *sinn-fein* i l'Ulster. Però àdhuc llavors fou útil la reunió d'homes de bona fe, que al contacte mutual esvaeixen llurs prejudicis i cerquen en fórmules successives una aproximació o intel·ligència. Qui la trobi pel nacionalisme irlandès, haurà fet una de les més belles obres polítiques de tot temps i liquidat una injustícia tràgica que fa vuit cents anys pesa damunt Europa.

M. RAVENTÓS.

Ànima heroica

Quin millor homenatge podríem retre a la Irlanda heroica, sinó considerar-ne i meditar-ne l'altíssim exemple de misticisme nacional? Polònia era l'angoixa patriòtica del trossejament; Armènia, l'espectacle salvatge de l'anihilació, a estil asiàtic, agudament sentida en els poemes desesperats d'un Nazariantz; Bohèmia, la reconstrucció cultural i política, ferma i ardida; Irlanda, la resistència secular, intensa fins a la exasperació: la oposició d'un heroisme constant, mai defallit, al domini i a la força més grans de la terra, a tots els assolaments, proscripcions i malaurances. No és el cas del poble que es deixa immolar passivament, sinó el que es defensa a ultrança i lluita fins a l'agotament de les generacions.

Agemollem-nos davant aquesta raça que ha donat al món el grau màxim en la capacitat humana de sacrifici; que ha demostrat fins on podien arribar els pobles en la lluita per l'existència pròpia; que ha eixamplat, fins a fer-la immensa, la preciosa mar de l'heroisme.

Hem sentit a dir als nostres anglòfils incondicionals que és valor essencial de la civilització l'hegemonia anglesa sobre la terra i que aquesta hegemonia topa amb l'obstacle irlandès, raó de la necessitat de reduir Irlanda a la impotència. I bé: si és evident la valor política d'Anglaterra, no ho és també, per ventura, la formidable valor espiritual d'Irlanda? No sols valen els pobles per llur capacitat d'imperi, però també, com els homes, per llur capacitat de dolor. I si l'imperi hagués de fonamentar-se sobre la injus-

tícia i la violència, enc que fos comesa tan sols contra l'ésser més ínfim i desvalgut, morí l'imperi i morin les hegemonies que no saben sostenir-se sense màcula de sang!

La riquesa del món no està ni es reproduïx i renova únicament en els homes i pobles savis, sinó també en els virtuoses i heroics. La sapiència, la bondat i l'heroisme són igualment supremes valors humanes. I així l'home sapient, com el sant, com el màrtir, són graons en el progrés de la humanitat. Través del temps, bastint l'història, pastant-la amb l'angúnia de tots els esforços, el món camina. Camina sense aturar-se. Així i tot, no sempre fa via; no sempre guanyaria camí, si els éssers originals, o il·luminats, o heroics, no l'empenyessin. Ells porten sentit a la història, que, sense ells, no en tindria; ells la justifiquen, la nodreixen i conserven les valors humanes superiors.

D'aquestes superioritats, quina serà la més sublim? Racionalistes purs, irònics purs: tal pregunta no us suscita cap dubitació. L'home que regula els seus actes pel seny serà el millor home, penseu. Serà el millor, efectivament, dins la norma general, passiva; dins la vida còmodament organitzada. Mes, per la sublimitat, per la superioritat de vidència, per l'eficàcia i transcendència històrica, el virtuós i l'heroi són majors incomparablement; realitzen en si les màximes depuracions, fins a despullar-se de tot apetit inferior i restar ànimes, consciències estrictes. El coratge, dit altrament Valor, per antonomàsia, ha estat sempre, en la història, soste-

niment dels progressos humans. La més intensament, la més eficaçment sublim de les ànimes, ha estat l'ànima sense por, l'ànima coratjosa, l'ànima inatacable, l'ànima indomptable, valerosa per excel·lència, l'Anima Heroica. Una gran paciència hauria pogut obtenir resultats de gran valua, científics o artístics; sols l'Anima Heroica haurà pogut vèncer, en un sol instant, l'exèrcit innombrable dels apetits que sotgen la natura humana. I, encara, si bé ho esbrinem, en el fons del fons trobarem que el savi verament savi, és igual a l'heroi. No hi ha cas de gran home verament cabdal en saviesa i prudència, que no hagi estat també de gran coratge i virtut excelsa. Certs individus anecdòtics, sense caràcter, sense consciència rigorosa, coneixedors superficials de moltes ciències, gustadors snobs de moltes arts, han pogut passar per savis en èpoques de trivialitat. L'existència bellugadissa d'aquests individus, que cap superioritat fonamental no duïen, ha pogut suscitar l'aparent possibilitat de diferenciació entre el savi i l'heroi. I la cohort dels artistes cortisans, febles i porucs, no verament artistes, pobrissones ànimes indecises, ha trobat la ironia defensora d'aquella covardia enorme.

Es per això que sempre trobem l'artista banal i venal, l'intel·lectual pretensions i covard, bé al costat del Príncep, pidolant la dàdiva i la engruna, bé al costat de la plebs, cercant tribuna dominadora, sovint esdevinguda cadafalc de mort. És a dir, sempre a servei de cupiditats; sempre esclaus, entregant l'intel·ligència, amb les mans engrillonades, a les tiranies dels de dalt i dels de baix. La llibertat íntima i profunda, superior a tots els poders socials, individuals i col·lectius; la llibertat que en diríem, amb mot ampli, religiosa, aquesta només l'han sentida els herois, savis, sants o patriotes. Despullant-se de tot lligam inferior, és com la consciència heroica s'ha alliberat de tota servitud. L'heroi és aquell que es proposa d'ésser lliure per damunt totes les puixances polítiques i malgrat totes les presons terrenals, inclosa la major, la de la carn, que fibla amb les més imperioses exigències.

Heu's aquí la gran lliçó del batlle de Cork i els seus gloriosos companys, lliçó que tan escassos individus han compresa. Ells no eren obligats a abjurar de cap ideal i no els calia, per tal, morir a fi de confirmar llur fe, és a dir, d'ésser testimonis de la veritat de l'objecte de llur fe. Això fóra un cas de martiri com tants n'hi ha hagut en la història de les religions, les pàtries i les comunitats de tot ordre moral. El cas de Cork va més enllà del martiri. És una sublimació de la idea pura de llibertat que porta a la mort voluntària, en les més estupendes circumstàncies de resistència a les sol·licitacions fisiològiques. Els presos de Cork juraren d'ésser lliures absolutament

i aconseguiren aqueixa llibertat absoluta en el moment de la mort. Moment de màxima sublimitat! Sembla que, per aquest moment, Carlyle, cent anys enrera, adreçava als patriotes ideals de tota la terra, aquells mots de to profètic: «I com un primer miratge del Sinaí circumdat de flames en el desert d'aqueix pelegrinatge que és la nostra vida, a la qual ja no mancarà de dia la columna de fum, de nit la columna de foc.»

Jo crec, per damunt de tota consideració d'ordre doctrinal o teològic, que el dia en què es consumava el sacrifici de Mac Sweeney, el gènere humà superava la seva adquisició del concepte de llibertat, i es redimia, en part, per altra banda, de les inoïdes horrors d'una guerra sense profit, o d'un profit ridícol al costat de la magnitud de la tragèdia. Tornava a ésser veritat el predomini suprem de les pures valors d'esperit. Aquelles vides, acerbament ofrenades a una idea, esdevenien evangeli de llibertat en un món d'egoïsmes individuals i de classe; flama en arborament, llançada enmig de la colla incomptable dels incrèduls i dels escèptics; acostament a la divinitat, a la perfecció, per la dolor que purifica.

Lliçó, aquesta, d'espiritualisme, sobre la qual no exhauriríem mai les reflexions i conseqüències. Carlyle, abans esmentat, que tant profunditzà en la interpretació i valoració humana de l'ànima heroica amb un sentit de bondat infinita (a Barcelona, horror! un publicista de prestigi escrivia que Carlyle sacrificava la humanitat a la concreció dels herois que la superessin!) ens ofereix, sobre tal punt, riques perspectives de meditació i comentari. Podria fer-se el panegíric de l'heroisme irlandès a base de notes al marge del gran crític britànic; excel·lent redempció d'Anglaterra, si ja les seves superiors consciències no haguessin pronunciat condemna justíssima: «La natura no reconeix com a seu l'home que sota qualsevol aspecte no sia màrtir.» En un altre lloc, parlant del gran home, diu que «reposa un instant en un verd oasi a l'ombra d'una palmera prop d'una font clara, però aviat ha de prosseguir, acompanyat del terror i l'esplendor, de dimonis i arcàngels. Tot el cel està amb ell. Els estels d'argent li trameten missatges de l'infinit; les tombes silencioses, amb llurs morts, de l'eternitat. Oh, món! com podries assegurar-te contra aquest home? No pots corrompre'l amb el teu diner i tant menys domenyar-lo amb les teves lleis, amb el patíbol. Se t'esmuny com un espectre. El seu lloc és entre els estels del cel... No aspira a cap de les teves recompenses. I mira, no tem cap dels teus càstigs. Fins i tot occint-lo no pots res contra ell... La seva força està en el cabal de justícia, valor i bondat que hi palpita. Davant els impostors i els xerraires ben vestits i ben plaçats, els seus ulls treuen llamps,

però s'omplen de suau pietat, més que una tendra mare, en veure l'opress i malmenat. El seu cos, els seus pensaments, són un santuari per tots els malaurats... Fam i estretor, perills i humiliacions, presó, crucifixió i verí, heu's aquí els premis que li són reservats...», etc.

No són altres, en opinió del famós pensador, els veritables conductors d'homes. Llició també pels qui exerceixen senyoria i direcció. No esdevindran senyors autèntics, no esdevindran eficients llibertadors d'un poble, aquells que no hagin après de sacrificar-se per aquest poble, d'ésser-ne servents sol·lícits, malgrat pugui esperar-los la incomprensió, la ingratitude o l'oblit. I es dirà home noble el que sofrirà coratjosament pels altres, no el que permetrà que els altres pateixin per ell. Si vol ésser director d'un poble, caldrà que s'hi posi al davant, al primer rengle, desafiant el perill que els altres temen. Si no preveu el perill per vèncer-lo, el perill acabarà per ensorrar-lo. Frase magnífica: «Tota corona de veritable noblesa és una corona d'espines.» Nosaltres, vulgarment, generalment, estudiem per suposar i pensar. El conductor, que ha d'ésser heroi, si més no, en potència, no pot «suposar» i, quasi diríem, ni «pensar». Ell ha de «saber», ell ha de «creure». Dubtes a dalt, indisciplina a baix. Nosaltres podem discutir-ho i criticar-ho tot. El capdavanter ha de posseir de tot la percepció més nítida. Mentre nosaltres examinem les coses exteriorment com a prismes que anem girant entre els dits, el capdavanter ha de penetrar el prisma.

Tant-de-bo d'aqueixa grandiosa fogarada d'heroisme que abranda la terra irlandesa ens en arribés, a casa nostra, baldament només fos dins el nostre esperit, la més humil espurna! Poble de seny, esmorteït en la seva consciència heroica per una desnacionalització lenta, no sentim gaire la revolta a ultrança. Reconeguem que els nostres dominadors no ens han atuït amb massa persistència agressiva. Fórem nació; morírem com a nació; tornem a néixer. No és el moviment d'ara un ressorgir; és, quasi en absolut, una naixença. Diferència de temperaments, d'aspiracions, de circumstàncies històriques i geogràfiques, fan el nostre plet molt distint de l'irlandès. Tothom ha predicat sempre a Catalunya, dels més prudents als més radicals, una solució de concòrdia ibèrica. Si aquesta és la doctrina; si el nostre programa rebutja, àdhuc com a obstacle, la violència sagnant, com podríem demanar al nostre poble la voluntat del sacrifici de vides?

No havent-hi, ni desitjant-se, perspectiva de lluita, no hi ha tampoc estímulo per la veneració als herois. Fa ja alguns anys ens en queixàvem en aquesta mateixa revista. Això és un mal gravíssim. Gairebé convindria que hi hagués possibilitats de lluita perquè s'encenguessin de noble delit les nostres ànimes. No cal desitjar el combat cruent; però és de feconditat espiritual infinita estar sempre preparats interiorment per al sacrifici. La manca de culte heroic limita les nostres eclusions espirituals. Pel culte i la fidelitat als seus herois pot judicar-se la valor d'una societat. La festa anyal a la memòria de Rafel de Casanova fou una institució transcendental. I encara aquest és heroi d'elegia, no d'exultança. Sorgeix en ple decandiment de Catalunya. El seu cos nafrat, més que entre l'enemic i la ciutat que defensava, sembla interposar-se simbòlicament entre la pàtria i la seva decadència. En aquest sentit encara és més heroi, auriolat de resplendors tristíssimes!

A un poble mercantil i pacífic costarà de fer-lo bèl·licament heroic. Però podríem fer, si més no, belles consciències heroiques en el nobilíssim sentit de Carlyle. Ens desferíem de totes les avarícies i pobreses atàviques, del mal parlar i el mal fer, de les excessives cridòries insubstancials i les injustificades depressions temporals. Si interiorment som esclaus, no existeix per a nosaltres heroisme possible. Adhuc, si sortís un heroi autèntic, la nostra mofeta àcida s'en riuria. I és que la inhabitud de llibertat i de revolta estrictament patriòtica ens ha tornat porucs. Demanem com a criats; no sabem exigir, com a homes lliures, el nostre dret i la nostra justícia. Sense necessitat de la prova de cap lluita, fins que, a dintre nostre, no haurem ofegat el darrer alè de paüra, no produïrem actes amb el màxim de realitat, sense ombra d'apariència. Aquesta paüra, ara, col·lectivament, ens domina. És la gran arma de l'enemic. Sindicalisme? És por: és por de comprendre, resoldre, lluitar. Crisi financiera? És por. Atacs del govern? És por. Militarisme? És por. Por i a voltes terror. Fins que no reeixirem a vèncer la paüra interna, no serem atesos, indubtablement. Fem ressorgir la nostra ànima heroica... i és segur que no haurem d'utilitzar-la. Serem ben sincers i ben lleals. Per la sinceritat i la llealtat ens respectaran. Llavors, només llavors, triomfarà Catalunya, com només triomfen al món els qui creuen i amb heroisme testimonien llur fe i llur esperança indòmita.

JOAN ESTELRIC

Gener de 1921.

La derrota d'Anglaterra

Els irlandesos, en la dura lluita de sang i de dolor que sostenen, podran no aconseguir, avui, la victòria completa i definitiva de llur ideal independentista. Ha dit un escriptor francès que els irlandesos reben, en néixer, un cop de sol al cor. Duen a l'ànima la flama de l'heroisme. No hi porten, potser, la llum del sentit polític. Per això, dins la història irlandesa, no existeix proporció entre els sacrificis heroics dels patriotes i els resultats assolits.

En aquest aspecte, l'exemple d'Irlanda ens mostra la insuficiència de l'heroisme, àdhuc del més alt i admirable heroisme, per a triomfar en les batalles del món. Però la incertitud de la victòria irlandesa no desfà la realitat de la tremenda derrota que Anglaterra està sofrint. Ha estat derrotada Anglaterra en el mateix moment en què ha fet ús, per a reprimir el movi-

ment independentista d'Irlanda, dels més horribles procediments de cruel injustícia. La tenacitat irlandesa ha obligat els anglesos a prescindir, en llur actuació a l'illa vermella, del vernis ètic de la raça i a mostrar el fons de llur ànima.

No han aconseguir, i potser no aconseguiran, els *sinn-feiners*, el foragitar d'Irlanda la bandera anglesa. Però han aconseguir que les autoritats britàniques esqueixessin amb llurs pròpies mans la bandera sobirana, amb un ample esqueix de deshonora.

Heu's aquí la derrota d'Anglaterra. El prestigi moral de la gran Bretanya, davant els homes de cor net, ha caigut a trossos, romput pels «black and tans».

A. ROVIRA I VIRGILI.

Elogi de Kevin Barry

En el chor dels espectres acusadors d'Anglaterra va entrar-hi, a començaments de novembre, Kevin Barry, estudiant. Un altre penjat, un altre home de bona fe que ha dat la vida per una entelèquia. Sir Roger Casement, Mac Swiney, Kevin Barry. Irlanda viu a hores d'ara una vida immortal per obra i gràcia d'aquesta triple exemplar ofrena.

Els homes pràctics han somrigut davant la fervor toçuda. Això si, s'han esgarrifat una mica de la cruïlla de la lluita. Pobres ànimes industrials i mercantils! Kevin Barry, mentrestant, anava al sacrifici. Renunciava, corprès de la utopia, a veure amb els seus ulls de fang la pàtria lliure que s'insinua entre els assassinats i els incendis. Duia, però, amb ell arrelada per sempre més l'idea de la pàtria lliure. Una idea que fa claror àdhuc per damunt les presons rencunioses, àdhuc per damunt els camps i les fàbriques desolades.

Ha estat un estudiant, l'home del sacrifici; el que ha rebut en son cos l'ultratge de l'imperialisme anglès. Li han dit assassí i li han aplicat un codi. Ells no saben que no hi ha codi que valgui contra un home de bona fe, contra una joventut cremada de puresa. A tot arreu del món hi ha hagut la contribució de les multituds universitàries pel triomf de l'idealisme. I a tot arreu s'ha marcat amb sang la lluita: un dia era als carrers d'Anvers, un altre dia a les vies de Dublin, que els utopistes queien.

Però és que s'ha donat mai un sacrifici sense fruit, una Utopia sense eficàcia? És que el Cristianisme no era una Utopia i el Crist un utopista sacrificat? Ja vindrà temps en què els idealistes ara vexats i perseguits, veuran afermar-se les llurs nobles volences. S'enrunaran els Imperis i neixeran a una vida nova els pobles sotmesos;

reneixeran *només* els pobles que hagin tingut homes de bona fe, volenterosament oferts al sacrifici.

Salut, Kevin Barry! El vostre esperit, i el de cada company anònim que cau, serenament, a les cantonades dels carrers de tota vila irlandesa,

revelen a la Humanitat la justícia del vostre esforç. I la justícia un dia o altre serà feta. I sobre l'Imperi que oprimeix la vostra pàtria i que va fer podrir el vostre cos, Kevin Barry, caurà aquella condemna que la cançó formula contra la vila de Tolosa, on s'hi aixecaren les forques de «tres pobrets estudiants».

TOMAS GARCÉS.

El poble d'Irlanda

L'esperit d'un poble és una funció dels diferents elements ètnics que el componen i de la influència de l'ambient en que està situat sobre d'ells. Però més que el factor geogràfic és important l'element humà, el factor històric. I encara en aquest és de la major transcendència esbrinar com les diferents aportacions de diverses races i cultures s'han anat superposant a capes, com han reaccionat les unes sobre les altres i totes baix noves influències, i finalment com han anat barrejant-se i fonent-se fins a produir un nou poble, una nova nacionalitat. I és un fenomen curiosíssim el veure que no són pas les més recents influències les que donen el to a la psicologia d'un poble, sinó que tot sovint aquesta té les arrels més fermes en ses capes etnològiques més fondes. Exemple: els nostres veïns de Ponent, orgullosos de llur isolament, sobre la pell impermeable dels quals han passat corrents culturals de tanta potència com Roma i el Cristianisme deixant-los immutables en llur estat de tribu amb pretensions.

Altres cas interessantíssim és el de l'admirable poble irlandès, la psicologia del qual té fonaments remotíssims, havent servit la més moderna influència que ha rebut, l'anglesa, no per alterar son caràcter sinó principalment per a provocar solament en ell una corrent de reacció que tendís a contrarrestar-la.

Sabut és que la branca més rica de la literatura cèltica és la irlandesa. Les llegendes que componen el cicle mitològic irlandès contenen referències a les successives immigracions que formaren la primitiva població de la illa. D'aquestes les més importants són la dels *Túatha Dé Danann* (la nació del déu de Dana) i la dels fills de Milé que, segons la llegenda, vingueren d'Espanya. Cal no donar massa importància a aquesta llegenda, la redacció més antiga de la qual data del segle XI, però és remarcable la persistència del record d'un origen meridional dels

antics habitants, que ve abonat per raons d'altra naturalesa.

Efectivament, al sud d'Irlanda hom ha trobat recentment pintures rupestres neolítiques (no hi ha cap nova de troballes paleolítiques fins al present) en les quals apareix la figura humana estilitzada en forma de Φ igual com apareix en pintures del nord de la Península.

Altres fets han sigut citats com a prova d'una probable connexió entre ambdues terres. Així sembla que les mateixes races porquines i d'hagues es troben a Kerry i al nord d'Espanya. Pescadors portuguesos i espanyols solien anar a pescar, fins no fa molts anys, a les pesqueries de l'extrem sudoest d'Irlanda. Al Museu Nacional de Dublin hom pot veure un vestit tot fet de palla usat pels pagesos de Kerry en certes dances, igual com els usats pels pagesos del nord de Portugal com abric contra la pluja, un precedent prehistòric dels quals qui sab si podria cercar-se en els vestits trobats en la estació neolítica de la *Cueva de los Murciélagos* (provincia de Granada). A la costa de Ponent d'Irlanda hi ha molts *clochans*, cabanes de pedra en forma de rusc, tal com probablement serien les cabanes prehistòriques no sols de la Península sinó també de tot el territori ocupat pels ligurs. Encara avui dia segueixen fent-se'n d'iguals a Kerry.

L'antropologia aporta encara més dades en el mateix sentit. A les costes d'Occident d'Irlanda, allí mateix on es conserven tots aquests fenòmens culturals que acabem de citar, es conserva també més pur que enlloc el tipus de l'irlandès genuí en aquella població de pescadors que parla encara l'antic gaèlic. Son aquells homes forts, de cap llarg, de cabell negre, que tan bé saben reproduir els grans artistes irlandesos Mr. Jack Yeats i Mr. Keating, i que antropològicament han d'adscriure's a la raça mediterrània.

Pot tenir-se quasi per segur que els primitius

habitants d'Irlanda pertanyien a la mateixa raça que els habitants neolítics de la Península. Una mala interpretació d'un text clàssic i alguna falsa etimologia, han fet que algunes autors parlessin dels ibers com dels primers habitants d'Irlanda i d'Anglaterra. Altres els tenen per bascs, i donada l'extensió de la raça pirenenca per la part nord de la Península, aquesta hipòtesi no sembla tan aventurada com la anterior, i potser podria aduir com a corroboració d'ella el que certs cranis prehistòrics procedents del combat de Waterford (sud d'Irlanda) que avui es serveixen amb molts d'altres al Trinity College, de Dublin, em semblaren tenir característiques del tipus pirenenec, si no fos que solament vaig tenir temps per a fer-ne una ràpida inspecció ocular. Ara com ara, no obstant, sembla més segur creure que la primitiva població d'Irlanda (la que avui perdura en ses costes occidentals) pertanyia a la raça mediterrània, éssent ligura com tota la que ocupava l'occident d'Europa — i per tant la Península pirenenca — durant els temps neolítics.

L'element ètnic que informa encara avui dia el poble irlandès, és precisament aquest *substratum* prehistòric d'origen mediterrani. El caràcter alegre, expansiu, de l'irlandès, té el seu corresponent més a la Península pirenenca que a la illa veïna d'Irlanda. La imaginació movidissa dels irlandesos porta a la memòria aquell *pernix Ligus* de que ens parlen els autors clàssics. Les tendències artístiques dels fills de la Illa Verda, que excel·leixen sobretot en el dibuix, són herència d'aquesta raça mediterrània que és la de major disposició per les arts plàstiques que al món sia. Cert és que en la formació de l'art decoratiu irlandès hi tenen una gran importància els motius ornamentals importats pels celtes, però aquests haurien decaigut, com decaigueren en els altres llocs d'Europa, si a Irlanda no hi haguessin trobat una població artísticament dotada com eren els habitants primitius de la raça mediterrània, la preparació artística de la qual arrenca dels temps paleolítics. Adhuc aquest element primitiu ha sigut la base més ferma del Catolicisme a Irlanda, com en els altres pobles mediterranis, resistint les escames dels pobles nòrdics, que incapacitats per capir la meravellosa plàstica del Catolicisme han hagut de refugiar-se en les fredes rigideses del Protestantisme. I també en la fervor quasi mística amb que aquest poble persevera en la lluita per sa llibertat, pot hom veure-hi un ressò de l'esperit dels habitants de la Península. Aquells presoners càntabres, que segons contenen els historiadors romans morien en creu tot insultant a llurs botxins, tenen avui uns representants en aquests patriotes irlandesos que es revoltaven contra el tribunal anglès que els condemnava, negant-se a reconèixer-lo.

Així com a Anglaterra la raça aboriginal fou fortament modificada per la invasió de les primeres onades de celtes braquicèfals a l'Edat del Bronze, Irlanda, per sa posició més remota es lliurà d'aquesta influència forastera, i no cal dir la importància que per la diferenciació ètnica d'ambdues illes tingué el fet de que la primitiva població mediterrània permanesqués pura fins a l'arribada dels goidels.

Els goidels o gaels arribaren a Irlanda cap al segle VI a. J. C., éssent un poble celta procedent del sudoest de França, segons la tradició. No tindria res d'estrany, en efecte, car des del costat francès de l'angle que forma el golf de Biscaia hi ha una forta corrent marina que porta fins a la punta sudoest d'Irlanda. Si bé els goidels eren pocs, probablement dominaren als primitius habitants, car llur cultura seria superior, i els arreconaren cap a les regions més remotes i muntanyoses, imposant-els-hi llur llengua — pertanyent al que els filòlegs anomenen el grup Q de llengües celtes — que és la que avui perdura encara amb certes modificacions a l'oest d'Irlanda. A ells es deu també la introducció a Irlanda dels motius ornamentals propis de la segona Edat del Ferro del Continent, els quals troben en aquesta illa un desenrotllament meravellós, produint un art decoratiu típic irlandès que dura fins el segle XVI, trobant-se'n bells exemples sobretot en l'ornamentació de manuscrits i en la orfebreria, en la qual hi ha exemplars bellíssims en èpoques posteriors com la fíbula de Tara (s. VIII), el relicari de la campana de Sant Patrici (s. XI), la creu de Cong (s. XII). Segurament el típic vestit irlandès amb faldellí, encara avui dia usat per certs patriotes, ha de considerar-se d'origen celta, car té molta semblança amb el vestit usat a les Highlands d'Escòcia i a les Gàl·lies durant l'època romana.

Però potser allò en que la invasió celta tingué major importància fou en la organització del sistema de tribus i d'aquestes en un estat, treballat més amb llaços espirituals que no pas amb lligams polítics, com altres estats de tipus romà.

La causa d'aquesta diferència, com la d'altres diferències que pugui haver-hi entre la cultura d'Irlanda i la d'altres pobles, és que Irlanda restà sempre fora de la influència civilitzadora de Roma. Hom pot dir que cap reste romà ha sigut trobat a Irlanda. Sols hi ha una vintena de troballes a les costes del NE., consistents principalment en monedes i objectes d'argent, però no hi ha cap tros de ceràmica.

Els autors romans donen poques noves d'Irlanda. Ptolomeu parla de la tribu dels Iverni, la capital dels quals era Ivernis, i col·loca a l'extrem sudoest de la illa el riu Iernos. Això ha fet que algú parlés dels ibers com a pobladors primitius d'Irlanda, éssent així que no es tracta sinó d'un cas paral·lel al dels ibers. El nom d'a-

quest riu, com el del nostre Ebre i altres, té origen en una paraula lligada que significa *riu* i que té paral·lels entre les llengües camites d'Àfrica. Igual que els nostres ibers, els iverni foren apel·lats així per viure a la vora del riu. I com que aquesta tribu per viure a l'extrem sudoest d'Irlanda fou la primera amb qui toparien els navegants romans, aquests extingueren llur nom a tota la illa, *Hibernia*. El nom perdura en l'antic irlandès *Erin*, i més tard en el nom saxó *Ire-land*.

La posició geogràfica d'Irlanda li fou novament defensa contra les invasions dels barbares, però la deixà exposada a les incursions marítimes dels escandinaus, que començaren a arribar cap a l'any 800, col·locant-se així una tercera capa d'homes de raça nòrdica sobre la fusió de les dues capes anteriors, celtes i mediterrànies. Però així com aquestes dues es compenetraren íntimament, la hostilitat fou quasi sempre la característica de les relacions amb els homes del Nord. Els danesos lograren dominar aviat els regnes aleshores existents a Anglaterra, però el sistema irlandès de tribus, dotat de major elasticitat, oferí també major resistència a la invasió. A poc a poc, no obstant, dominades les costes i després la terra plana de l'orient d'Irlanda, al volt de Dublin, que mantenia estretes relacions amb els domenyos danesos a Anglaterra, els nous vinguts, seguint amb llurs naus els rius, anaren penetrant cap a l'anterior. Els escandinaus, excel·lents comerciants, compregueren l'aventatge de la posició d'Irlanda, situada al mig de llurs rutes mercantils, i seguiren una nova política d'aproximació amb els irlandesos. Establiren colònies pel comerç, es casaren amb gent del país, els poetes irlandesos foren ben rebuts en llurs castells i prengueren afició als vells poemes cèltics. Resultat d'aquest intercanvi són algunes influències irlandeses en l'antiga literatura escandinava, així com certes semblances entre les cançons daneses i irlandeses. Però, potser el resultat més gràfic és veure com els noms de lloc d'origen escandinau estan escampats per tota la illa, la immensa majoria dels noms de la qual són d'origen celta.

A pesar de tot, la lluita contra els intrusos continuà oberta. Brian Boru devingué l'heroi mig legendari d'aquesta guerra implacable contra l'estranger. Com els actuals *sinn-feiners*, emprengué una guerra de guerrilles inextingible, i quan sols li restaven quinze companyons encara refusava el rendir-se. «No és hereditari entre nosaltres, el sometre's», deia ell. Més tard la sort girà i cap a l'any 1000, expulsat ja el rei danès de Dublin, devingué *Ardri* o rei suprem d'Irlanda, quan ja era un vell de seixanta o setanta anys. Però els escandinaus tampoc cediren per llur part. El rei Cnut aplegà una esquadra formidable amb naus de Noruega, les illes

del Bàltic, les Orkneys i àdhuc d'Islandia, i feu vela cap a Irlanda. A l'anar a desembarcar a Con-tarf hi hagué una de les batalles més importants per la història d'Irlanda: les naus escandinaves foren retudes, però Brian Boru, el seu fill i el seu nét moriren defensant llur pàtria (1014). Irlanda es vegé lliure dels escandinaus, però seguint la història dissortada, amb la mort de sa família real restà sense un poder unificador de sa vida nacional i deixà el camí obert a la nova invasió dels normands, font de totes les desgràcies ulteriors del poble irlandès.

Un període de florejament s'enclou entre ambdues invasions. Moltes esglésies són alçades, d'estil romànic, introduït durant el regnat de Brian Boru, i molts sínodes foren reunits, organitzant-se així l'Església Irlandesa i posant fermes fonaments al Catolicisme a Irlanda. A Armagh es fundà una Universitat, i monjos i lletrats escrivien manuscrits, pelegrinaven per Europa i explicaven filosofia a París i a Roma.

La dominació escandinava feu de Dublin una ciutat habitada per forasters, que mantenien estretes relacions amb Anglaterra, i aquesta fou la portella per la qual penetrà la invasió dels Normands, que aleshores senyorejaven la illa veïna. Barons francesos i normands amb seguidors flamencs i galesos, començaren la nova invasió en 1169, invasió dirigida per Enric II amb un propòsit definit segons un pla preconcebut i amb abundor d'homes i de diners. Els anglo-normands ocuparen de primer Munster i Leinster, restant les altres parts de la illa en mans dels irlandesos. Molts dels nous vinguts es barrejaren amb els irlandesos, adoptant llur llenguatge i costums i fent que aquesta nova infusió ètnica provoqués un nou renaixement en la cultura irlandesa durant els segles XIV i XV. Malauradament, les lluites intestines entre irlandesos i anglo-normands no permeteren que aquesta revivència fos de molt llarga durada, ni que servis per a enfortir l'esperit nacional i oposar-se a les aspiracions angleses, cada dia més ambicioses. El final d'aquest estat de coses fou el corrupte Parlament de 1541, que acceptà Enric VIII com a rei d'Irlanda i li donà dret sobre la terra, que ell usà per a fer una sèrie d'iniquès expoliacions. La última infusió de gent estrangera a Irlanda fou la famosa plantació d'Ulster en temps del rei Jaume I d'Anglaterra (1603-1625). Els comtats de Tyrone, Donegal, Armagh, Cavan, Fermanagh i Derry, foren parcel·lats i entregats a anglesos i escocesos per a que hi anessin a viure, desposseint-ne a llurs antics propietaris irlandesos. Si algun en restà d'aquests fou oprimat per sos veïns estrangers i sovint expulsat. El resultat d'aquesta darrera aportació ètnica no ha pogut ésser més desastrosos per a la causa nacional d'Irlanda.

Fins avui dia es sabut que totes les energies

dels irlandesos han estat dirigides a lluitar contra la influència anglesa, privant-se així de poder-les dirigir en tasques positives. A pesar de tantes barreges de pobles, l'esperit primitiu, aimant de la independència, perdura encara vivíssim i segueix informant tota la vida d'Ir-

landa, alçant-se de bell nou amb més força que mai com més vol ofegar-se'l.

És que les nacions son immortals, i no hi ha armes per a lluitar contra llur voluntat.

J. M. BATISTA i ROCA.

Dues dates, un poble

I

3 D'AGOST DE 1916

Quan tots, Britània, diguérem: — Ets xorca perquè infantessis un home com cal, amb la figura que honori la força, alt de natura i més alt d'ideal; —

entre els penjats, lladregots amb la testa per a un gravat de diari sens goig, tu ens ofereixes un home.

La festa que ens feies d'ell la faries d'un boig.

— Es boig. Caldria penjar-lo — murmura la veu dels homes prudents.

L'univers de traïdoria l'acusa. Pastura serà el seu nom d'un banal fet divers.

Enamorat, ell sentí la frisança del crim d'amor que segella l'amor. Vosaltres, homes de freda venjança. feu inflexible justícia a l'amor.

El llaç que al coll li heu posat, el fa créixer. Penja i es gronxa penjat al seu cos. Desposseït, ell encara us fa deixa del moviment contra el vostre repòs.

Vosaltres crèieu que ja no es mouria i us deixaria tranquils.

Llarg i fi, ell, immutable, és el pèndol que guia el pas de l'hora del vostre destí.

OCTUBRE DE 1920

L'ALTRE IRLANDÈS

Ara, d'aquests, ja ni en sabem el nom.
 Diem: l'altre irlandès i l'altre i l'altre.
 Cauen com l'aigua anònima quan plou
 i com les fulles si es despulla l'arbre.

Mes l'endemà la gran ventada escombra
 els núvols i la terra, i lluu el cel clar
 com si fos nou a tot esguard dels homes
 i encara fràgil de sa llibertat.

J. M. LÒPEZ-PICÓ

EN LA MORT DE L'HEROI

Sento passes i passes... Endevino
 com, dintre d'un silenci funeral,
 entre punys closos i mirades seques
 martelleja un timbal.

Quin orgull — sota el ròssec de les boires,
 enfront de la despulla del lleial, —
 de tení una bandera prohibida
 per posar-la a mig pal!

JOSEP CARNER

La Mendicant

CATHLEEN NI HOULIHAN (*)

PERSONATGES

PERE GILLANE.

MIQUEL GILLANE.

PATRICI GILLANE, minyó de dotze anys, germà de Miquel.

BRÍGIDA GILLANE, muller de Pere.

DELIA CAHEL, promesa de Miquel.

LA MENDICANT.

(*) En una lletra dirigida a Lady Gregory, l'autor, parlant de la gènesi i el significat d'aquest *folk-drama*, escriu: «Cathleen és la Irlanda, la Irlanda en honor de la qual tantes llegendes i tantes cançons han estat compostes i per a la redempció de la qual tants homes han mort.»

ESCENA ÚNICA

Interior d'un *cottage* a Killala, pels volts de l'any 1798

(BRÍGIDA vora la taula, provant de desfer un paquet. PERE està assegut a un cantó de la llar, i PATRICI a l'altre.)

PERE
PATRICI

Què són aquestes veus?
 No en sento cap. (Escolta.) Ah, sí! Ara les sento una mica. Semblen aplaudiments. (Va a la finestra i mira enfora.) I ara! Se sent l'aldarull i no es veu ànima vivent.

PERE
PATRICI

Hum! Hi deu haver algun avalot...
 No, avui no n'és dia d'avalots. Deu ser

allà baix, a ciutat, que fan aquesta cri-
dòria.

BRÍGIDA Potser ho fa la canalla divertint-se.
Vina aquí, Pere, vina a dar una ullada a
aquests vestits de nuvi del nostre Miquel.

PERE *(S'apropa a la taula, bo i arrossegant la
cadira.)* Són esplèndids de bo de bo.

BRÍGIDA Eh! Tu no en tenies, de vestit tan bo-
nic quan em vas pendre per muller; i ni
menys un vestit per als dies de festa.

PERE Ben cert. Però és que no em pensava
pas tenir un fill que pogués rumbejar
vestits de tan bella mena el dia del seu
casament i que fos tan bon partit per
a una noia.

PATRICI *(Que ha romàs a la finestra).* Es una po-
bra vella que puja pel camí. Deu venir
a casa, potser.

BRÍGIDA Deu ésser, de segur, alguna coneguda
que ve a saber noves del casament de
Miquel. Pots conèixer qui és?

PATRICI Té l'aire de forastera. No, no ve a casa.
Mira: ara ha tombat pel senderol que
va a la feixa on Martí i el seu fill tonen
les ovelles. *(Es dirigeix a BRÍGIDA.)* ¿Te'n
recordes, mare, d'allò que ens contava
anit Víctor dels tres Camins, d'una fo-
rastera que es veu pel país cada cop que
està a punt d'esclatar algun desordre o
alguna guerra?

BRÍGIDA No ens encaparris amb les teves histò-
ries... El que has de fer és anar a obrir
el teu germà. Em sembla que sento els
seus passos pel camí.

PERE Penso que Miquel deurà portar el dot
de Dèlia: perquè no voldria que aquella
gent s'haguessin desdit del pacte de bo-
des o que els hagués passat pel cap de
posar-hi entrebancs...

*(PATRICI obre la porta i entra
MIQUEL.)*

BRÍGIDA Què t'ha entretingut, Miquel? Fa estona
que miràvem a la finestra per veure't
arribar.

MIQUEL He hagut d'anar a cal senyor rector a
recordar-li que demà estigui a punt per
a les nostres noces.

BRÍGIDA No t'ha dit res de nou?

MIQUEL Diu que fem un bell matrimoni i que mai
no havia tingut una alegria com la que
tindrà beneïnt les bodes d'una parella
com Dèlia Cahel i jo.

PERE I el dot, Miquel, el portes, tanmateix?

MIQUEL Mireu-lo.

*(Posa una bossa damunt la
taula; després se'n va prop de la
llar i hi roman apoiat contra el
mur. BRÍGIDA, que mentrestant
havia estat examinant el ves-
tit del seu fill, treient-ne les em-
basties, provant la resistència del
folro de les butxaques, etc., el
deixa damunt el bufet.)*

PERE *(Agafa la bossa i n'aboca les monedes.)*
Creu-me, Miquel, que has sabut combi-
nar un bon contracte. El vell Joan Cahel
volia conservar, encara durant un quant
temps, una part del que havíem convin-
gut. «Deixeu-me'n guardar encara que no
sigui sinó la meitat, fins que el primer fill
vingui al món», em deia. «No, Joan», li vaig
fer jo; «totes les cent lliures esterlines han
d'ésser a la mà de Miquel abans que ens
dugui a casa la vostra filla.» La muller
hi va dir una parauleta, i tracte clos.

BRÍGIDA T'agrada, eh, Pere, això de remenar
dinners...?

PERE Sí, que m'agrada. Hauria volgut tenir
la sort de guanyar cent lliures o encara
que només fossin vint, amb la muller
que vaig escollir-me.

BRÍGIDA Ves: si poc t'he portat, jo també hi he
guanyat ben poca cosa. Digués-me, doncs,
què tenies, tu, el dia que ens vam casar?
Quatre o cinc gallines i tu que els daves
menjar, dos o tres moltons i tu que els
menaves al mercat de Ballina. *(Resen-
tida, dona un cop damunt la taula amb
l'estre que duu a la mà.)* Però, si no et vaig
portar dot, el dot vaig treure-me'l de les
entranyes, posant-te el noi al món, el
Miquel, que ara s'està aquí igual que un
rei assegut sobre una pila de feixos,
mentre jo baixo a l'hort a collir patates
i no freturo altra cosa sinó treballar.

PERE Ben cert. *(Alça el braç com per provar
d'amorosir-la.)*

BRÍGIDA Vés, vés, deixa'm estar, que he d'ende-
gar la casa per a aquella que hi ha de
venir a viure.

PERE Vaja, muller, que ets de la millor mena
de dones que hi pugui haver en tota la
Irlanda; però, creu-me, el diner és una
bona cosa. *(Comença a amuntegar els di-
ners; després va a asseure's.)* Mai no
m'hauria pensat de poder veure tant bé
de Déu entre les meves quatre parets...
Molt belles coses podrem fer amb aquests
dinners, nosaltres. De primer tindrem
aquelles deu acres de terra que han ro-
màs sense conreu d'ençà de la mort de
Jamsie Dempsey, i hi criarem bestiar. I
el bestiar el comprarem al mercat de Ba-
llina. Digués, Miquel: i Dèlia, no et va
demanar res per al seu propi consum?

MIQUEL No, res. Tant se li'n dona, pare, d'a-
questes coses. Ni menys en fa cas.

BRÍGIDA I no fa gens estrany. Perquè hauria
d'encaparrar-se d'aquestes futeses, si ha
de vigilar un minyó d'allò més bell i ga-
lant! Ja pot dir que té bona sort de ca-
sar-se amb tu, Miquel. Minyó de seny com
ets, sabràs fer bon ús del diner i no te'l
malgastaràs ni el faràs malbé amb be-
gudes, com tants d'altres.

PERE El nostre Miquel no estarà tant pel
dot com per la dona que li ha portat: oi,
Miquel?

MIQUEL *(apropant-se a la taula).* Fots contents:
veu's-ho aquí. Tant que vos la desitjà-
veu una doneta graciosa que us fés bona
companyia i que us acompanyés a pas-
seig... El dot no dura gaire, però la dona
la tenim per tota la vida.

PATRICI *(girant-se de la finestra estant).* A ciu-
tat tornen a començar els aldarulls. Pot-
ser han desembarcat els cavalls que són
prop d'Enniscrone, i fan un xic de soroll
bo i abeurant-se a la font.

MIQUEL Cavalls? Què vols que hagin vingut a
fer, amb els cavalls? No n'és dia de ven-
dre'n, avui, per aquestes rodalies. Vés,
Patrici: corre cap a ciutat a veure què
passa.

PATRICI *(Obre la porta, va per eixir, però es detura
un moment a la llinda.)* Penseu que se'n
recordarà, la Dèlia, de dur-me aquell gos-
set que em té promès per a quan ella en-
tri a casa nostra?

MIQUEL És clar que se'n recordarà, home. Au, cuita!

(PATRICI, ix.)

PERE Ara li toca el torn a Patrici: a ell també hem de cercar-li un dot. Però no serà cosa tan fàcil. Patrici no té cap ofici, encara.

BRÍGIDA Bé, prou que ho he anat pensant. Ara que ens van bé les coses, amb els Cahel, per una banda, que són gent que se'n fa cas per tots aquests voltants, i que si calgués poden ajudar-nos, i amb Dèlia, que té un oncle capellà, potser el nostre Patrici podria fer la carrera eclesiàstica, ell que és tan aplicat i que sempre va amb els seus llibres...

PERE Bah! El temps dirà... Sempre et giravolten projectes pel cap!

BRÍGIDA Bé hem de fer-li estudiar alguna cosa al nostre fill i no deixar-lo córrer pels carrers com un bordegàs d'aquests que demanen almoïna.

MIQUEL Però allà baix no paren d'escriu-dassar.

(Va a la porta, s'hi detura un moment i mira a fora, protegint-se els ulls amb la mà.)

BRÍGIDA Veus alguna cosa?

MIQUEL Es una vella que puja aquí pel senderol.

BRÍGIDA I qui deu ésser? Potser la forastera que Patrici ha vist?

MIQUEL No crec que sigui del nostre veïnat... Però no puc veure-li bé la cara: porta un mantell tirat fins als ulls.

BRÍGIDA Potser és una mendicant que ha sentit parlar de les teves bodes, Miquel, i ve a demanar la seva part d'almoïna.

PERE Més valdrà que amaguem els diners. No és prudent deixar-los a la vista dels forasters d'aquesta manera.

(Va cap a una gran arca que hi ha a un cantó de la cambra, hi deixa la bossa, i després tanca donant uns quants volts a la clau.)

MIQUEL Pare, mireu-la: ve a casa.

(Una VELLA passa lentament davant la finestra i dona una llarga mirada a Miquel.)

MIQUEL A dir veritat, no m'agrada gaire de veure forasters a casa la primera nit de bodes.

BRÍGIDA Obre-la, Miquel: no la facis esperar, pobreta.

(LA MENDICANT entra; MIQUEL s'enretira per a deixar-la passar.)

LA MENDICANT Que Déu vos guard!

PERE I a vós també, comare.

LA MENDICANT Quin bell allotjament que hi teniu, aquí!

BRÍGIDA Seieu vora del foc, i reposeu.

LA MENDICANT (asseient-se vora la llar i escalfant-se les mans). A fora fa un vent...

(MIQUEL, prop de la porta, la observa amb atenció.)

PERE Heu fet un camí llarg, avui?

LA MENDICANT Sí, molt llarg, molt llarg. Pocs han caminat tant com jo, i han sigut molts els que m'han negat una mica d'estatge. N'hi havia un d'aquests, que tenia molts fills, i jo em pensava que foren amics meus; però quan vaig ser-hi a la vora es van posar a tondre llurs ovelles i no em van escoltar.

PERE Que trist deu ser no tenir un sostre propi per a poder aixoplugar-s'hi!

LA MENDICANT I ja n'ha passat molt, de temps, d'ençà del dia que vaig començar a vagabundejar pel món.

BRÍGIDA Es estrany que no estigueu més retuda, amb tant d'anar per aquests mons de Déu.

LA MENDICANT Potser tinc els peus lassos i les mans quietes, però al cor no en tinc pas de repòs. Quan la gent em veu així, tranquil·la, es pensa que la vellesa m'ha atrapat i que tots els neguits han fugit de mi. Però, de sobte, l'angoixa i el trasbals em vénen a sobre, i aleshores m'aixeco i vaig a parlar als meus amics.

BRÍGIDA I, què ho fa que us hagueu de veure rodant d'ací d'allà?

LA MENDICANT Hi havia massa forasters a casa meua.

BRÍGIDA Ben cert: teniu l'aire d'haver sofert la vostra part de malaurances.

LA MENDICANT Sí, i he sofert penes molts grans.

BRÍGIDA I què és el que us ha fet patir?

LA MENDICANT La meua terra, que m'ha estat robada.

PERE Era molta la terra que us ha estat robada?

LA MENDICANT Els meus quatre bells camps verdjants (1).

PERE (apart a BRÍGIDA). Que no sigui la vídua Casey, que fa temps li van arrabassar la seva hisenda de Kilglass?

BRÍGIDA No, no. La vídua Casey l'he vista un cop al mercat, i està d'allò més fresca i ben ufana.

PERE (a LA MENDICANT). ¿Heu sentit una cridòria quan pujàveu el pendís?

LA MENDICANT Sí. Em semblava escoltar aquella clamor de festa quan els meus amics venien a trobar-me.

(Comença a cantar, com per a si mateixa.)

«Alçarem grans planys i gemecs
perquè és mort Donough, del cabell
[d'or:
porta per corbata una corda de canem
i sobre el cap un bocí de drap blanc.»

MIQUEL (apropant-se de la porta estant). Què canteu, comare?

LA MENDICANT Canto d'un home que vaig conèixer fa temps i que tenia el cabell color d'or i es deia Donough i va ésser penjat a Galway.

(Torna a cantar, amb veu més forta.)

Sembla que el vegi llaurant el seu camp (es decantava la terra vermella) i al cim del turó, quan alçava el graner amb pedres molt ben aplegades i fortes. Oh! Si hagués succeït a Enniscron la gent hauria enfonsat el patíbul!

MIQUEL I per què el van condemnar a mort?

LA MENDICANT Per amor meu. Molts n'han mort, per amor meu.

PERE (a BRÍGIDA). Pobreta! Els sofriments li han llevat el seny.

(1) Les quatre províncies d'Irlanda: Leinster, Ulster, Connaught i Munster.

MIQUEL Fa molt temps que és composta, la vostra cançó? I fa gaire que és mort, aquell que vós aneu cantant?

LA MENDICANT Fa poc, fill meu, fa poc... Però d'altres també han mort pel meu amor i molt de temps abans que ell.

MIQUEL I aquests morts, comare, eren tots de la vostra gent?

LA MENDICANT Vina aquí, seu al meu costat, i et parlaré d'ells una mica. (MIQUEL, s'asseu a la llar, a prop d'ella.) N'hi havia un de ros, del llinatge dels O'Donell, del nord, i un del llinatge dels O'Sullivan (1), al sud, i després hi havia un Brian (2) que va perdre la vida a Clontarf, vora la mar, i molts homes dels països de ponent, i alguns d'ells van morir ja fa cent anys i d'altres moriran demà.

MIQUEL I els homes que moriran demà ¿seran tots de les contrades de ponent?

LA MENDICANT Acosta't més, acosta't més...

BRÍGIDA (a PERE). Què en penses? Deu tenir el seny esgarriat, oi? Te tot l'aire d'haver perdut la raó.

PERE No sap pas el que es diu; amb la misèria i els treballs que deu haver sofert...

BRÍGIDA Pobreta! Siguem-li una mica d'ajut.

PERE Fes-li pendre un xic de llet amb una mica de galeta.

BRÍGIDA I si hi afegíssim alguna cosa que li fos plaent? Un sou o bé un xiling, amb tot aquest bé de Déu que tenim a casa, no ens vindrà pas d'aquí.

PERE (desconfiat). Però si ens els anem gastant així, després no podrem envejar-los a ningú. Rumbellant d'aquesta guisa els nostres béns...

BRÍGIDA Vaja, Pere: te n'hauries de dar vergonya d'enraonar així... Cuita, dona-li de seguida un xiling, o sinó ja ho veuràs com la bona sort ens abandonarà.

(PERE va a l'arca i en treu un xiling.)

BRÍGIDA (a la MENDICANT). Voleu una mica de llet, comare?

PERE (Li ofereix el xiling.) Teniu.

LA MENDICANT No és això el que em manca. El diner no em pot ajudar.

PERE I doncs, què desitgeu?

LA MENDICANT Si hi ha algú de bo de bo que vulgui ajudar-me, ha d'oferir-se'm ell mateix.

(PERE torna a taula, donant un esguard esbiaixat al seu xiling; després es posa a xiuxiuejar amb BRÍGIDA.)

MIQUEL I no teniu ningú que es cuidi de vós, a la vostra edat?

LA MENDICANT Ningú. Tot i essent tants els homes que m'han tingut amor, la meua casa ha romàs buida i el meu llit desert.

MIQUEL I sempre aneu caminant així, tota sola pels carrers?

LA MENDICANT Tinc amb mi els meus pensaments i les meves esperances.

MIQUEL I, quines són les vostres esperances, comare?

LA MENDICANT L'esperança de tornar a tenir els meus camps verds; l'esperança de llançar els forasters de casa meua.

MIQUEL I com ho fareu?

LA MENDICANT Tinc amics fidels que m'ajudaran. Mira: ara s'estan aplegant per venir a ajudar-me. No tinc por. Si avui sóc humiliada, demà ja alçaré el cap. Ara s'acosten, van venint cap a mi, i tinc d'apressar-me a dar-los la benvinguda. Reuniré els meus veïns i eixirem plegats a saludar-los.

MIQUEL I jo aniré amb vós.

BRÍGIDA Miquel, Miquel! No és pas els seus amics que has d'anar a saludar, sinó la noia que s'ha d'unir amb tu, aquella que ha d'entrar a casa nostra. Mira, doncs: aplega un xic de roba i de beure i menjar, perquè aquella que vindrà, de segur que no vindrà pas amb les mans buides. (A la MENDICANT): Comare, potser vós no ho sabeu que el meu fill demà està de bodes?

LA MENDICANT No, no és un home que estigui de bodes el que jo cerco, ni aquell que m'ajudarà.

PERE (a BRÍGIDA). Vaja, què te'n sembla? Qui penses que pot ser?

BRÍGIDA Comare, encara no ens heu dit com us dieu.

LA MENDICANT Alguns em diuen la Mendicant, i altres em diuen Cathleen, la filla de Houlihan.

PERE Doncs jo en coneixia un que duia aquest nom. Però qui diable podria ser? Devia ser un que jo coneixia quan era petit. No, no. Ara me'n recordo. Aquest nom l'he sentit en una cançó.

LA MENDICANT (aturada a la llinda). I, us estranya que hi hagi cançons escrites en honor meua? Moltes cançons han estat escrites per a mi. Aquest matí n'he oït una que se l'endua el vent.

(Canta)

«No alcéssiu pas grans gemecs quan demà cavin les fosses.
No crideu els que duen les gases al braç per demà quan enterrin els morts.
No guarniu pas les taules ni crideu fo-
[rasters
a les vetlles que hi hagi demà.
No donéssiu diners als pregaires per als morts que demà moriran.»

MIQUEL No l'entenc el sentit d'aquesta cançó... Però, digueu-me: què podria fer jo per vós?

PERE Miquel?... Vina ací.

MIQUEL Calieu, pare; escolteu-la, escolteu-la...

LA MENDICANT Aquells que m'ajudaran, bé assumiran una tasca prou dura. Molts que ara tenen les galtes vermelles, tindran les galtes amagrades; molts que eren lliures de passejar per les platges, per les garrigues i els aiguamolls, seran llançats per camins aspres, pedregosos, en països llunyans; molts bons desitjos seran contradits; molts que han fet diner no podran gaudir-ne; i naixeran molts infants que, en ser a batejar-los, no tindran padrí que els posi un nom. Aquelles que tenen les galtes vermelles, tindran les galtes

(1) Els O'Donell i els O'Sullivan són antiquíssimes famílies irlandeses de raça cèltica.

(2) Rei celta i humanista que l'any 1014 derrotà els vikindes, que s'havien establert a Irlanda molt abans d'establir-s'hi els francs.

amagrides per culpa de mi, però els semblarà que han tingut bona paga.

(LA MENDICANT se'n va. Després es sent, llunyana, la seva veu que repeteix el cant.)

«Sempre més ells seran remembrats i sempre més seran vivents; sempre més, sempre més parlaran, i la gent sempre més els oirà.»

BRÍGIDA

(a PERE, assenyalant MIQUEL, qui s'està dret, extasiat a la llinda, bo i esguardant la MENDICANT que s'allunya). Mira-te'l, Pere, mira-te'l!... Té un mirar de foll. (Alçant la veu.) Miquel, vina ací i dóna una mirada al teu vestit de nuvi. Tan bonic i esplèndid com és! I faries bé, Miquel, d'emprovar-te'l. Seria una gran llàstima que no t'avesessis a dur-lo bé. I la quitxalla se te'n riurien. Au, pren-lo i vés a la cambra d'allí per emprovar-te'l.

(Li posa el vestit damunt el braç.)

MIQUEL

(distret). De quines bodes em parreu, mare? Quins vestits m'he d'emprovar?

BRÍGIDA

Home, Miquel: el vestit, el vestit que demà hauràs de dur quan et casis amb Dèlia Cahel.

MIQUEL

Se me n'havia anat del cap... (Es mira el vestit, després va cap a l'altra cambra; però, sentint més a prop els crits de joia, s'atura i es queda escoltant.)

PERE

La cridòria es sent més a prop... Què dimoni deu passar?

(Entra la gernació de veïns i parents. PATRICI i DELIA van amb ells.)

PATRICI

Són gent de les naus a la Baja. Els francesos han desembarcat a Kildala.

(PERE es treu la pipa d'entre dents, i es lleva el barret i resta

com si fos de pedra. El vestit de noccs cau dels braços de MIQUEL.)

DELIA

Miquel! (MIQUEL sembla com si no es recordés d'ella.) Miquel! (Es gira.) I em mires així, com si foss forastera?

PATRICI

(de la porta estant). Els joves corren pendent avall. Se'n van amb els francesos!

DELIA

Tu no hi aniràs, amb els francesos; oi, Miquel?

BRÍGIDA

(a PERE). Digues-li tu que no hi vagi, Pere.

PERE

Es temps perdut. Que no ho veus que no sent res del que li diuen?

BRÍGIDA

Prova, au, prova de convence'l...

DELIA

Miquel! Miquel! Tu no em deixaràs, oi? No aniràs allà baix amb els francesos, ara que ens hem de casar...

(Li llença els braços al coll. MIQUEL es gira de cara a ella com si fos per a cedir.)

LA VEU DE LA MENDICANT (en la llunyania).

«Sempre més, sempre més parlaran i la gent sempre més els oirà...»

(MIQUEL es desprèn, ràpid, de DELIA, corre a la porta; s'hi atura un moment; després es llença enfora en seguiment de LA MENDICANT. BRÍGIDA agafa DELIA, que plora silenciosament entre els seus braços.)

PERE

(agafant a PATRICI pel braç.) Digues: has vist una vella que baixava pel camí?

PATRICI

No, però he vist una noia, i caminava com una reina.

W. B. YEATS

(Interp. de M. MANENT.)

Aportacions

De com la llengua irlandesa ha sigut salvada

En el Comtat de Waterford, al sud d'Irlanda, hi ha una petita ciutat prop del mar nomenada Dungarvan.

Fa uns cinc anys, un viatger que hagués arribat allí no hauria sentit parlar un sol mot de gaèlic — oïmés, si hagués emprès algú parlant-li gaèlic, es probable que no hagués sigut comprès. — L'estiu passat esdevingué a una persona que feia anys no havia estat a Dungarvan que hagués d'esperar el tren allí. L'estació era plena d'estiuejants, i durant els quinze minuts que s'esperà restà meravellat i satisfet en adonar-se que quasi tothom parlava llur llengua materna. Hi havia colles de joves i donzelles — evidentment estudiants; — hi havia varis sacerdots, joves i vells; hi havia gent de tota mena d'edats i classes, i amb poques excepcions tots parlaven gaèlic.

En el tren, entre sos companys de viatge, hi havia un pare amb dues filles petites i un parell de joves,

tots els quals es veia que eren coneguts. La conversa començà en irlandès — i aquella persona que tot sovint havia viatjat amb gent amable que parlaven anglès sense sentir el menor desig de ficar-se a la conversa, per interessant que fos, se sentí aleshores impulsat a afegir-hi la seva part entrant a la conversa, malgrat de son incomplet coneixement de l'irlandès, que segurament aquest vell idioma porta en si quelcom de l'encomanadiga franquesa dels gael. Un ben merescut elogi adreçat a les nenes que parlaven amb l'encisador «blas» (1) i fantasia dels que sempre han parlat irlandès, feu que llur pare tot orgullós expliqués que s'entornaven després d'haver passat, com cada any, un més a Ring. Ring és un poblet, no gaires milles lluny de Dungarvan, habitat per pescadors que han preservat pura i incorrupta la llengua dels avantpassats. Això mogué a la Lliga Gaèlica a establir-hi un Col·legi Irlandès, i aquest Col·legi de Ring era la causa de l'extraordinari canvi del llenguatge a l'estació de Dungarvan.

En els Col·legis Irlandesos, el gael que per desgràcia

no ha estat educat en sa llengua nadiua, pot suplir aquesta deficiència, i suplementar la teoria i lliçons de les Escoles d'Hivern de les ciutats, anant a passar un més en llocs formosíssims, en mig de gent que desconeixen la llengua dels *Sasanach* (2), i es meravellós de veure quin edifici tan realment sòlid pot bastir-se durant aquest mes sobre els fermes fonaments posats durant l'hivern.

Qui vulgui saber quelcom dels primers temps de la Lliga Gaèlica i de la Renaixença de la Llengua ha de recular uns vint anys. Cada crisi política a Irlanda durant la XIX^a centúria ha estat seguida d'un retorn de la Nació a sa vida intel·lectual, especialment d'una renaixença de la llengua tant com a objecte d'estudi com a mitjà d'expressió.

Després del desastre de la campanya de Parnell pel Home Rule, la Nació Irlandesa donant-se compte de la absoluta futilitat d'esperar cap mida de justícia d'Anglaterra, girà els ulls a les coses de dintre casa, les coses que poden i deuen ésser arreglades sense cap mena d'intervenció per part d'Anglaterra.

Fou aleshores que la *Lliga Gaèlica* fou fundada i començà un gran treball els meravellosos resultats del qual poden tan clarament veure's avui dia. La Nació reclamava amb sa llengua, son passat històric. Les intuïcions mantingudes per Irlanda durant centúries d'opressió, ara venien confirmades com a matèries de percepció intel·lectual i de coneixement; tornaven a ésser novament, tal com havien sigut abans, objectes de pensament i d'estudi.

Delegacions de la Lliga Gaèlica s'establiren per tot Irlanda. Es donaren classes a tot arreu on era possible, àdhuc en aquelles parts d'Anglaterra on abundaven els emigrats gaèlics. L'ur finalitat principal era, naturalment, fer reviure la llengua, però per augmentar l'atracció de la Lliga, i com esquer per fer venir altres persones no exclusivament devotes de l'estudi, dins de la xarxa de la vida nacional, com també a causa de llur pròpia importància per aquesta, la música, les cançons, les velles danses d'Irlanda reberen la deguda atenció.

La Lliga Gaèlica a Irlanda tenia, naturalment, un doble objecte: fer reviure la llengua ensenyant-la a qui no la coneixia, i conservar-la i estendre-la per les regions on encara supervivia.

Per tal de conseguir aquesta doble finalitat, es fundaren els Col·legis Irlandesos. Es un fet fàcilment explicable que les comarques on encara es parla irlandès són per la major part a la costa o en llocs força remots: a Donegal, Galway, Kerry, Clare, etc. La Lliga Gaèlica, disposant de cabals molt insuficients, ha d'ésser per força modesta en ses ambicions. En molts dels districtes escollits, el «Col·legi» és simplement una sala molt senzilla, bastida expressament, on es reuneixen les classes. Els qui volen estudiar l'Irlandès han d'estar disposats a portar una vida senzilla, acontentant-se amb l'humil hostatge de les cases de pagès del volt, si es que no trien un dels pocs Col·legis amb residència, en els quals també, perxó, s'hi porta una vida d'una simplicitat quasi primitiva — el menjar es bo i abundós, però no hi ha res que ni de lluny se sembli al luxe.

Els Col·legis s'obren als estudiants durant els mesos d'estiu, havent-hi dos o tres cursets d'un mes cada un. Degut al gran nombre — i que encara augmenta cada any, — dels que desitgen assistir-hi, usualment es impossible pels estudiants romandre-hi més d'un curs.

Com és just, els millors llocs son sempre reservats pels mestres i s'organitzen classes especials per a ells. En la majoria dels Col·legis hi ha de quatre a cinc hores de classe diàries. La instrucció és donada per professors experimentats, la major part dels quals son fills dels territoris on es parla irlandès. Son varis els mètodes usats — el mètode directe, el sistema del P. Toal, el

fonètic, etc., — de manera que tots els gustos romanen satisfets. Hi ha, naturalment, varis graus segons els avenços dels alumnes, i qui vol pot presentar-se a examen a l'acabar el curs. Aquests exàmens son obligatoris pels mestres.

Quan un estudiant de gaèlic es troba ja avençat en sos estudis, pot sol·licitar la *Fainne* (3). Se'l sotmet aleshores a un examen, i si se'l considera prou ben preparat se li concedeix la *Fainne*; l'estudiant es compromet, mitjançant jurament, a no parlar mai altra llengua que gaèlic amb altres persones que portin també la *Fainne* o amb aquella gent que ell sab que parlen gaèlic.

Ni una paraula d'anglès està permesa en els Col·legis irlandesos. Un nou vingut pot ésser perdonat si per eixir de dificultats usa algun mot de francès o alemany, etc., però la llengua *Sasanach* es estrictament tabú.

Les hores de lleure es passen molt agradablement, banyant-se o barquejant, tot sovint pescant. S'organitzen excursions, a peu o a cavall, i mestres i alumnes aplegats a l'aire lliure recorden les antigues Escoles Irlandeses, on els Brehons (4) i cronistes ensenyaven llurs deixebles sota d'un arbre.

Al vespre hi ha *Ceilidhe* (5) o *Scoraidheacta*; (6) a on tots els veïns hi son senzillament i amablement benvinguts mentres siguin bons gaels. Sempre hi sol haver un vell violinista per la comarca, amb una bella col·lecció de gígues, *reels* (contrapàs), *hornpipes* (dansa ballada al sò del sac de gemecs) i nois i noies no es cansarien mai de les complicacions de les antigues danses irlandeses — les Muralles de Limerick, les Ones de Tory, el Setge d'Ennis, el Pont d'Atholone, les Humorades de Bandon, Depressa cap a les bodes, La Cofia Alta, el *Rinne Fada* (7), el *Reel* de les Goges, *reels* de tres mans, de quatre, de vuit, de setze mans, — llur nom es legió. De dansa a dansa algú de prou alè canta una cançó, alegre o trista, o potser recita algun vell poema, i aleshores algun àgil *step-dancer* de peu lleuger meravellarà l'aplec per sa habilitat en una doble giga o *hornpipe*. Així passa la vetlla plaentment en mig de rialles, cançons i danses amb just l'espurneig d'una sanitosa amor que comença, a expressar la qual escau tan admirablement la llengua gaèlica amb sa riquesa de pintoresques imatges.

Excepte en ocasions especials, el *Ceilidhe* acaba sempre a les onze. Aleshores hom diu el rosari i després tothom retira. Una nit, en un Col·legi amb residència de l'occident d'Irlanda, hom recitava devotament el rosari, quan se sentí un soroll estrany, amb prou feines perceptible, com de passos continguts. La nit era fosca i no es veia res per les finestres. Quan la oració fou acabada, els estudiants tots alhora sortiren a la porta: a fora, en mig de l'herba, enfront del Col·legi, hi havia una companyia de Voluntaris Irlandesos en descans. Havien vingut d'una petita ciutat, sis milles lluny. Unes poques paraules foren canviades tot baix. Semblava com si ningú no volgués trencar el silenci de la nit ni interrompre la trista queixa de les ones del mar que batien les roques allà prop. De prompte l'oficial que els manava dona l'ordre «A formar» i immediatament es formen dues llargues fileres. «Cap a la dreta!» «Avant!» I avant marxaren fermes, dins la nit, cantant la *Cançó dels Soldats* (8), la cançó que sonava al morir en les orelles de molts joves irlandesos la setmana de Pasqua de 1916. Marxen enllà, cap a un lloc quiet i abscondit, lluny de l'ull espieta dels pagats servidors d'Anglaterra, a apendre de lluitar i potser a morir per Irlanda...

Un foraster viatjant per Irlanda ha de sorprendre's per la diferència de costums i maneres entre les comarques on hom parla Anglès o Irlandès. En les primeres la gent del camp, jatsia bondadosa i hospitalària, sembla haver absorbit amb la llengua anglesa quelcom de la reserva i fredor dels *Sasanach*. Rares vegades saludaran un desconegut que passi per un ca-

mí, i si per ventura ho fan serà amb algunes d'aquelles inexpressives salutacions «Good morning» o «Good day», per més que algunes vegades l'esperit d'Irlanda esclatarà amb un «Quin dia més hermos, alabat sia Déu!»

En una comarca en que hom parli irlandés, diferentment, tothom amb qui us trobeu us desitjarà un *Dia's Muire dhuit* (Déu i Maria amb vós!) a la qual cosa cal respondre: Déu i Maria amb vós, i Patrici! A l'entrar a una casa la salutació serà *Dia do bheatha*, (Déu i ta vida!) i la resposta: *Que pogueu viure amb salut!* Si un hom passa per un camp on hi hagi treballadors, dirà: *La benedició de Déu sobre vostre treball!* Car la religió es molt aprop del cor d'Irlanda i alena en cada paraula de la llengua gaèlica.

Que la llengua és realment l'ànima de la vida nacional ha sigut provat per les moltes conversions al nacionalisme que ella ha fet. No tots els *sinn-feiner* parlen irlandés, però es quasi impossible trobar qui parli irlandés i no sigui *sinn-feiner*, o al menys fortament nacionalista.

Tota honor, doncs, a la Lliga Gaèlica, que amb curts medis i poc encoratjament ha lluitat valentment per a redimir l'esperit d'Irlanda, per a retornar-nos allò sense la qual cosa cap nació és completa, una llengua materna que visqui, que sigui part de nosaltres mateixos com el nostre credo, com l'amor a la terra innata en nosaltres. Benaurats aquells que mai no han perdut aquest preuat do diví; felissos aquells a qui la persecució no ha pogut robar allò que tan íntimament, tan carament és el patrimoni llur. Benaurada en mig de tots els seus sofriments és la terra a la

qual homes forts i devots han retornat aquest do i amb ell l'esperit de respecte propi, intel·ligència i deure públic que nosaltres devem a la Lliga Gaèlica. Ha unit catòlics i protestants, rics i pobres, i a través de totes les creències i classes un desig ha mogut els homes a servir llur país en sa vida social i industrial.

Aquest desig, com tot el món sab, s'està realitzant ara com mai no fou abans. No olvidem, doncs, la gran part que la Lliga Gaèlica ha pres en la regeneració d'Irlanda. Recordem els pacients, persistents treballadors que encengueren la flama, que l'alimentaren gentilmente, amb infadigable energia, fins que arribà a ésser aquest gran, inextingible foc que avui el món anomena «l'Esperit d'Irlanda».

MAIRE NI BERRIEN

- (1) *Blas* — accent.
- (2) *Sasanach* — anglès, saxó.
- (3) *Fainne* — un anell. Hom porta un anellet d'or, subjectat amb una agulla, pel qual els qui parlen gaèlic es coneixen entre sí.
- (4) *Brehon* — corrupció de la paraula gaèlica *Breitheamh* — jutge, legislador.
- (5) *Ceilidhe*, literalment una visita vespertina, però aplicada usualment a aplecs on hi ha danses i cançons irlandeses.
- (6) *Scoraidheacta* — una festa, un aplec festiu.
- (7) *Rinne fada* — dansa llarga, una dansa popular.
- (8) La Cançó dels soldats, escrita poc abans l'alcament de 1916, fou adoptat pels Voluntaris Irlandesos i ha devingut la cançó patriòtica més popular a Irlanda.

LES ARTS PLÀSTIQUES

L'últim Saló de Tardor, de París

De la visita al darrer saló de tardor de París que tot just ara ha tancat les portes, s'ens acudeixen algunes consideracions. Primera, que aquesta exposició de pintura, com tots els salons haguts i per haver, implica pels expositors la necessitat de significarse costi el que costi, sovint en detriment de la sinceritat. Potser aquí trobaríem el perquè de l'efecte de massa *sage* que s'ha dit produïa la sala dels catalans. I és que els artistes catalans no anaven preparats pel saló; i com sigui que per aquest saló de tardor, que té fama de ser el més lliure dels salons de París, cal, com per els salons oficials on l'èxit es confia a la troballa d'un tema *Más allá de la tumba, ¡Pobres madres! ¡Qué solos se quedan los muertos!*, cal per aquest saló de tardor algun truc i molts recursos del moment. Les fórmules d'èxit més notables que hem anotat poden ser: quadros grans, ben grans, sense altre objecte que fer saber un nom, el de l'autor. Els temes històrics han passat a la història però es poden pintar alguns retrats de dames maquillades, que elles ja han simplificat la feina. Per a més succés es pot buscar el contrast d'aquests retrats amb el d'un home lleig, feréstec i cèlebre. O bé s'exposa el retrat d'un invertit declarat, o bé un home dret que mira a l'espectador per entre cames. Aquests mateixos pintors anunciadors ventatgistas d'aquesta fira

de mostres que aquí ens desconcerten amb algunes excentricitats, exposen en altres llocs prestigiosos de París treballs exquisits del seu positiu talent, però al saló com al saló: qui més fort cridi.....

Altra consideració del final d'aquest any 1920 és la mort del cubisme. La premsa que s'ocupa de qüestions d'art ha tingut una especial cura en constatar el fet. El cubisme és a les darreries, o bé, lo que és pitjor, no interessa a ningú. El cubisme no interessa perquè es difícil. S'han publicat alguns llibres sobre cubisme; un d'ells porta el títol convincent de «Per ben comprendre el cubisme». Aquest llibre és tan complicat com les tarifes dels ferrocarrils. I no obstant, s'ha dit que el cubisme era incomprès per les mateixes raons que ho foren els impressionistes en son temps. Aquesta argumentació no té cap força. Caldrà dir una vegada per totes, i llàstima que no ens senti qui deuria, que el mot impressionisme no vol dir res quan s'aplica indistintament a Cézanne i a Monet. I és que per aquells temps a que fem referència anomenaven impressionista a tot pintor que no era un acadèmic o un adotzenat. Els dits impressionistes foren uns classitzans més o menys dotats; buscaven, amb més o menys encert, empalmar amb la tradició, i si foren postergats en la seva època fou per la senzilla raó que ho varen ser també artistes d'altres països com el Greco per exemple, que el descobriren no fa gaire i a Sitges en tenen una

estàtua. Res té que veure, per lo tant, l'acceptació d'un pintor, en un moment determinat, de la història amb la valor positiva del mateix. Diguem per acabar que segons el doctor Ramon i Cajal l'home neix en el dia d'avui tan selvatge com neixia fa mil anys i que sols el medi ambient li és un avantatge pel seu perfeccionament; donat aquest fet, no és lògic suposar que l'home de demà estigui en més bones condicions de comprendre un art que, com l'art cubista, sense una prèvia preparació és completament incompreensible.

Retornem si cal als dibuixos de les caveres de Combarelles, als retrats funerals egipcis, als primitius italians, a un bon dibuix de Cézanne o de Renoir i reconeixem que tots són una mateixa cosa amb distintes modalitats. Desitgem a l'art de Catalunya tota la subtileza i la malícia necessàries per a obtenir en aquets temps de pianoles i motors d'explosió la gràcia necessària per a empalmar amb aquests purs moments de l'art immortal.

D. CARLES

Breus paraules sobre l'aportació dels joves de les Arts i Els Artistes al Segon Saló de Tardor, de Barcelona.

Els elements joves de Les Arts i Els Artistes es presenten al nostre Segon Saló

de Tardor amb potencialitat suficient perquè d'ells es parli en crònica apart.

L'Aragay, aquest temperament inquiet, presenta dues aquarel·les de Breda, de la col·lecció que, segons tenim entès, pensa exposar. Aleshores, a la vista del conjunt, serà ocasió de parlar-ne amb la detenció que cal.

Paisatges i dibuixos d'En Rafael Benet. En la passada Exposició de Primavera es va parlar llargament d'un quadre de pluja. És possible que en ocasió de l'actual Saló de Tardor es parli també llargament i extensa d'un quadre de Mura. Nosaltres preferim parlar del pintor Benet, que no és en un o altre quadre, sino en tota la seva producció. Aquell qui no hagi sapigut veure la personalitat d'En Benet, aquesta personalitat del quadre de «la pluja» i dels ara exposats, abans de la Exposició de Primavera de 1918, on hi tenia un paisatge del riu, un altre del poble i un recó de jardí; qui tot just en les primeres manifestacions del pintor Benet no vagi descobrir ja aquesta personalitat d'ara, fa sospitar que de l'obra d'aquest artista no en cospa més que la pura externitat, la roba del damunt, que, si bé és cert que no deixa de tenir intrínsecament una valor, resta ofegada per la de la personalitat artística del pintor, que, a través de les mutables vestidures, s'ha presentat ben dotada i orientada des del primer moment i des d'aleshores ha seguit un camí ascensional. I aquesta és la veritable glòria de l'artista.

La pintura d'En Benet, altrament de la seva valor plàstica, es caracteritza, sobretot, per ésser una pintura intel·ligent; qualitat que els seus immediats predecessors ens havien desacostumat de trobar en les teles. La pintura actual d'En Benet no és més que la confirmació de tot el que ja apuntàrem amb motiu de les seves primeres exposicions. La trajectòria d'En Benet, com havem esmentat, es rectilínia i franca, sense sotrac i sense sorpreses, però situant-se en un pla més amunt cada vegada. Les ja bones pintures d'ahir feien esperar les d'avui, com aquestes són el presagi de més altes obres.

En Francese Domingo ha portat una pintura de flors artificials. Pintura honrada i meravellosa, però difícil. Aquell qui no compregués íntimament, aquell qui no estimés la pintura, seria inútil que pretengués judicar aquesta tela. Aquelles flors, aquell fons, aquell gerre, no són pintats per qui no es presenti davant d'ells amb el cap clar i net de cor. D'aire modest, com tota la pintura d'En Domingo, hi ha en aquesta reclosió en la pròpia modestia un orgull formidable i, el que és pitjor, legítim. Cap atractiu de concessió al públic. Forta, diàfana i austera, aquesta pintura es concita les antipaties de la majoria dels professionals; com tota virtut es fa sempre odiosa a aquells qui no podran mai posseir-la. Aquestes «flors artificials» del pintor Domingo molesten al públic; i el molesten perquè la llur formidable precisió no deixa marge a la fantasia. No li és possible a l'espectador, com s'es habituà a fer davant d'altres pintures que passen per acabades, complementar al propi gust i amb la pròpia imaginació, el marge que el pintor li deixa en la tela. Aquí, com que la pintura és terminant i completa, sols hi ha una forma de veure-la: tal com la vegé el pintor en crear-la. I, a donar les obres al públic amb aquesta honradesa i amb aquesta valentia, no hi estem acostumats. Costa massa pintar bé.

En Marian A. Espinal presenta un petit quadret, exquisit i afortunat. La pintura d'aquest artista millora també a cada nova manifestació. Les seves noves obres

són, per això, sempre esperades amb certa i justificada golafreteria.

En Ricart exposa una pintura decaiguda que no resisteix la comparació amb els boixos i dibuixos exposats a Can Dalmau. Decididament, per damunt del pintor, del dibuixant i de l'artífex del boix, l'art d'En Ricart és un art cerebral. És l'artista de l'acudit. Artista del bon gust i de la intel·ligència, aquestes dots devenen l'essencial en les seves obres, passant a un ordre secundari les formes plàstiques d'expressió.

Togores amb els seus dibuixos parisencs reflexa les glorioses inquietuds d'on són nats. Artista culte i ben dotat, ens parla de les lluites dins de les quals l'art modern s'elabora, amb unes proves eloqüents i fermes.

Finalment En Vayreda, amb les seves figura i paisatge, en el silenci d'un aparent oblit, es guanya un primer lloc entre els millors pintors nostres. Si, com tenim entès, dins de poc temps exposa aquest pintor les seves darreres obres, serà ocasió bona per a estudiar detingudament a aquest artista que, si res més no, ha sapigut aprofitar el temps, mentre molts d'altres es preocupaven massa de la glòria i massa poc de la pintura.

JOSEP LLORENS I ARTIGAS

13 de desembre de 1920.

EXPOSICIONS

EL SALÓ DE TARDOR

Unes Notes al marge d'aquest saló: Quina tristesa veure's considerat com un mestre quan el nostre orgull es el d'ésser sempre UNS APRENENTS.

Per això estimem més que cap altre la feina dels nous vinguts amb totes les insaciabls recerques i amb les virtuts d'instint fresques com una rosa: Serra, Sisqueïlla, Soler d'Olot i Soler d'aquí, Lluís Llimona amb els seus dibuixos honestos i intensos, Capmany amb tots els seus abundants i perillosos punts de snob; Rabull escultor, orientat de cara als escultors naturalistes de Menfis...

Un altre aprenent, aquest incansable Marquès-Puig. De les darreres produccions a aquesta hi ha un abisme: aquest d'ara és un camí de grandioses possibilitats, però per això mateix quantes dificultats a vèncer en tots els ordres! Correcte, fret; però dintre del continent tota una intensitat estretament continguda i condensada.

Joaquim Sunyer, Domènec Carles, Joan Colom, Ivo Pascual, Ricard Canals, Inglada, l'escultor Casanovas, adquireixen cada dia més virtuts, són mestres que encara aprenen: per sort de l'art català encara son ben joves. Però nosaltres, a més d'aquest mestratge estimen també el mestratge dels que no són encara tinguts per mestres; dels que acaben d'arribar: aquests darrers ens esperonen amb llur audàcia, els altres amb el seu equilibri.

EL CONCURS DEL CÍRCOL EQÜESTRE

Dels avant-projectes arquitectònics per a la construcció de l'edifici del Círcol

Eqüestre s'en destaquen dos de ben notables; el d'En Lluís Girona i el dels arquitectes nord-americans Lawrence Okelly i Mc. Murray. El projecte d'En Girona s'ajusta millor a la realitat, el dels americans no s'ajusta a l'escala natural ni a les necessitats d'un club aristocràtic, mals grat ésser molt gracios i estar dintre la més estricta tradició mediterrània. Ambdós són obra sensible i poden considerar-se com obres d'art.

El primer és l'únic projecte de tots els presentats que respon a un veritable sentit arquitectònic i a una idea de sobria harmonia de proporcions en consonància amb els caràcters de la societat que ha d'edificar el seu palau. En aquest projecte l'arquitecte no copia el motiu, sinó que amb llibertat ompla els vells cànons neoclàssics, de sentit constructiu i del propi sentit plàstic de la proporció, fent-los revivre.

Cal esmentar aquí la probitat de presentació d'aquest projecte; honestat que contrasta amb la presentació escenogràfica de tants i tants projectes exposats, que no tenen la necessària sobrietat científica de les coses veritablement arquitectòniques, semblant masses vegades aquarel·les o dibuixos destinats a un saló de pintures. El projecte d'En Girona es presentat sense trucs, tal com els veritables arquitectes el presentaven: així els projectes de Palladio. L'àtic de la façana principal del projecte d'En Girona — que junt amb la façana posterior i el vestíbul es lo millor del projecte — és presentat tal com serà realment i per tant deliberadament desproporcionat, car és calculat perquè sigui proporcionat des del punt de vista del transeunt. Això, es la cosa més natural pel que tingui el més petit concepte de la perspectiva, però, malauradament, quantes cornises de les cases de l'Eixample tapen la part inferior de les balustres del terrat, donat el punt de vista de l'acera d'enfront!

Estem tant avesats als resultats contraproductius d'aquesta mena de concursos, que seria una veritable sorpresa que els que han de decidir ho fessin amb encert. Tant que convindria pels interessos plàstics d'aquesta nostra Barcelona!

ENRIC C. RICART

A can Dalmau hi ha exposades una col·lecció de boixos interessantíssims per a il·lustrar «Carmen», i una sèrie de dibuixos i aquarel·les on apunta una tendresa nova en aquest artista fins ara terriblement incisiu; tant és així que fins la seva pintura semblava, per dir-ho així, feta amb pinzells de punta seca. Ricart ha sigut sempre més gravador que pintor i aquesta fama la referma ara amb els seus boixos intel·ligentíssims. Les seves pintures i dibuixos d'ara tenen una major suplesa, a ben segur fruit de l'estada a París: molt bé, mentres aquesta nova sensibilitat equilibri la seva feina, sense fer-li perdre lo altre, que és lo propi d'aquest artista.

TERESA ROMERO

Aquesta artista ha evolucionat; la seva color és més agrisada, sobretot en les natures mortes i en les flors; això és una qualitat considerant-ho des d'un estricte punt de vista pictòric, però nosaltres al costat d'aquesta producció d'ara enyorem encara la lluisor de les seves obres primitives, potser més semblants a brodats per llur qualitat.

En la seva darrera exhibició de can

Dalmau, ens ha sorprès amb algunes teles de figura, sobretot amb el retrat de dona amb un nen. Per arribar al resultat d'aquesta tela i d'alguna altra, ha seguit un curt però natural procés, del qual formen part algunes de les teles de figura exposades.

Encara avui, malgrat la profunditat adquirida per la seva paleta, la virtut pictòrica més explícita d'aquesta artista és la llum, aquesta claredat a voltes incandescent que surt del fons dels seus colors i que com una polsina lluminosa acaricia els objectes i les coses pintades.

DOMÈNEC CARLES

En el camerin, aquest artista ha exhibit la seva darrera producció: paisatges amables, fruites i roses. La personalitat d'aquest líric del color, cada dia es va afiançant. Impressionisme regit per un seny que l'artista s'ha creat amb l'amabilitat.

Aquesta vegada la color de Carles ha pres noves clarsos sense despendre's del matís, remarcant-lo encara, si és que el matís pot remarcar-se.

Carles es temps ha una de les valors més essencialment pictòriques de Catalunya.

JOIES I PINTURES DE JAUME MERCADER

En les Galeries Laietanes ha exposat aquest orfebre la joia de ses pintures i la pintura de ses joies. Les seves joies són absolutament estructurades, però el joc de la paleta del pintor les fa radiant i matisades com una matinada de desembre.

El restaurador del concepte JOIA, afiança encara el seu mestratge, el seu assenyat aprenentatge en el camí emprès.

La joia d'art, ja no és un ferro d'art, és, des de que Mercader la cisella, simplement una joia. Altra vegada com en temps del faraó Usitarsen — segons resa l'estela —: «Ningú ens guanya a mi i al meu fill gran en el treball dels metalls, de l'or, la plata i les pedres precioses, fins a l'éban i a l'ivori». Altra vegada el cisell torna a la filigrana que els egipcis de la XII dinastia trobaren, segurament, primer que cap altre orfebre.

Potser la joia com a adreça femenina ha florit en totes les decadències, en totes les èpoques de refinament: ni Menfis, ni la Grècia dòrica crearen joies exemplars. En tots els alexandrismes la joia parla aquest llenguatge gentil de la orfebreria femenina de Mercader. L'Occident assenyat té una estètica austera, l'Orient és hedònic estèticament, la orfebreria es

d'origen oriental, però en les decadències, occidentals la joia s'ha plasmat amb aquest just concepte amb que ara Mercader ens afalaga. La nostra època decadent te ara el seu just joier, digne dels refinaments moderns, oposant-se a la coetània i miserable barbàrie industrial.

Les pintures d'En Mercader són com la paleta amb la qual matisa les joies o, potser, amb la gama de les seves joies matisa les teles.

CAL ESMENTAR

Les obres d'Enric Galvey i d'Enric Casanovas en el primer Saló d'Hivern, per la valor de les quals queden oblidades totes les banalitats que aquest saló arxivava.

—La pensada d'un monument al Dant a Montjuic: estem tan escarmentats, que temem tant l'anècdota d'una levita de bronze, com els plecs d'una túnica de marbre. Una simple estela amb una inscripció de caràcters romans, no fóra quelcom sense tant perill?

R. B.

ELS LLIBRES

SEIDIA. Poema valencià del principi de la reconquesta, de Joaquim Garcia Girona. — Editorial Valenciana, S. A.

Divulgar la crònica del rei Jaume I, en ço pertanyent a la conquesta de València, va ser l'intent de Mossèn Garcia. Per a fer-la més rebedora a tothom la girà en llenguatge valencià d'avui i la poematitzà en vers. El poema aconseguí premi en els Jocs Florals de València de 1919. És extens, i de mètrica varia segons els cants: en gran part del dotzè hi ha reminiscències de certes cadences amples de l'*Atlàntida* i sembla que l'autor hi braceja a pler, el mateix que en el cant quart: *Fugiu, records, fugiu: — font freda, edra enramada: — perquè importuns a mon esprit veniu? — D'amor m'havau clavada, — Ores, sageta dura, — (diu ell) i morc, si qui'm ferix no'm cura* (pàg. 81). En contra, la estrofa del cant desè s'arrossega entorpidada dels dos versos endecasíl·labs aguts, desavinentment acomboïats amb els octosíl·labs.

Tant com gruixut el llibre és gran l'esforç. La inconstància emocional, el lèxic que, en exhaurir-se, a estones, esllangueix o afeixuga els conceptes, o decau en expressió assats familiar, les intermitències d'apagament, eren les contres que sotjaven l'autor del poema. La voluntat esforcada hi és, per ventura, el mereixement més gran. Benemèrit aiximateix per les aportacions lèxiques. No en absolut; certes paraules o formes, a juí del nostre simple gust estètic, ara i adés il·luminat de filologia, les trobem desplaentment subdia-

lectals, segons el concepte que ja havem mig escatit en parlar d'altres autors valencians.

LLUM, AMOR, PENSAMENT. Poesies de J. Molas Valverde. — Impr. Fidel Giró.

Com en una cambra on tót fossin finestres, aquest poeta, enmig del seu selecte baticor, ens dona, cada moment per altre, i per causes complexes, la impressió inquietadora de dispersió. L'un moment ens suggereix pintures panoràmiques, l'altre el defici esvaldor i l'excés de paraules neo-wagnerians, més enllà acaba un *Epitalami* amb un raig digne de Swinburne:... *d'aquella alba solemne, d'aquella alba infinita, que consagra el misteri del tribut de l'amor.*

En vist el seu llibre anterior, *Sonates*, el poeta ha ascendit. En poesies com *Migdia d'estiu* ens atira una entonació, a punt d'ésser bellament personal, i encerts de trencades cadences de certa modernitat. En una altra poesia, la segona de la plana 63, està a punt d'abastar la serenitat emparentada amb les *Pireniques* d'En Maragall. Hi ha fervor en l'enamorat, amplitud d'ullada en el vianant. Però, algunes frases encara, semblen eixides dels motllos comuns de la prosa; de vegades hi ha una mena de banalitat, si no en el sentiment en la expressió; ens parla d'una noia enamorada, transmutada en vist altre temps, i diu:

*Es un contrast vivent...
Mes algú diu no hi ha tal sentiment,
que és tot conveniència, fingiment...*

Potser caldria tancar les finestres de la dispersió, que refreden el verb de tant en tant, i se n'enduen malaguanyadament, a l'atzar del vent, els pòllens sagrats. Potser aleshores la inquietud ens deixaria sentir un plor verament humà, i els instruments que ara s'afinen, els preludis d'una euritmia que trenqués el cor.

GUIA DE L'HOME LLIURE, de Vèrax. — Tipografia Catòlica, Casals, Casp, 108.

Des del *Llibre de l'Adolescent* de Ivon l'Escop, no em recordo d'haver llegit res, modernament publicat en català, que tingui un caràcter tant de tu a tu, tan d'apostòlica bondat, com la *Guia de l'home lliure*; i entenedora a les més humils mentalitats, que també és bona condició d'apostolat.

No discutim la major o menor eficàcia que l'obra pugui tenir en vist el millorament social immediat, perquè el verb apostòlic ja té la valua en el fet d'existir; no li cal en absolut l'èxit per a viure, i si fa un sol prossèlit no és pas inferior aquella valua que si en fes mil. En les *Epístoles* d'un Sant Pau, encara hi sobreviu l'obra d'art de la bondat inflamada, com en un drama de Shakespeare l'obra d'art de les passions. I és que una forta individualitat, apòstol o poeta, és com la soleia-

da expansiva lluint damunt de tota corrupció, de tota turba i de tot sofriment.

A hores d'ara, no res menys, més d'un home, per virtut d'alguna veu del llibre de *Vérax* que si li haurà ajocat a l'ànima, potser ha fet recompte dels seus actes, i fins i tot, en anar a fer una acció, haurà frenat l'impuls a fi de millorament.

L'autor, una altra demostració d'apostolat, no ven ni deixa vendre aquest llibre; que és donat a qui el demani. És un llibre de pau i ens tramet la satisfacció airejada i secular del sentit comú en les idees, de la bondat en la entonació, de la demestricitat en el llenguatge.

CURIOSITATS BARCELONINES, de *Francesc Puig i Alfonso (Jordi de Bellpuig)* Amb pròleg de *Lluís Duran i Ventosa*. Vol. II. — *Societat Catalana d'Edicions* Vol. XLIX.

Com a estampa de boix entre faules d'Isop, com el veï conegut que endevina l'esclop, en els llibres d'En Puig, la dolça Barcelona, amb front de campanars salabrosos de l'ona,

la trobem tal com fou; a estones, tal com [és.

Ratxes de l'aire antic pels trasmudats [carrers;

nits que, sota els gresols o sota el quart de [lluna,

fan crespar, fora-murs, herbeis escadus- [sers

o esglaien les rieres... I al bat del sol, tot- [duna

els fets i les gents:
els cops marcial, les revolucions,
llargs expedients, freqüents comissions,

punts, recels, sobtades generositats, va-i-tots del comerç, navilers gosats, urbanitzacions, entitats en pugna... Tot això, en el llibre, com la flor servada, si fou bell ho és tant; si amarg no repugna, que els fils d'or del temps ho han vestit [d'amor.

I és benavirada
per a Barcelona
l'hora que l'autor,
amb intel·ligència,
(com en transparent
veiré una llimona)
de tant document
hi ha exprimit la essència.
Benhaja si ens dóna,
del llibre, seqüència.

GOETZ DE BERLICHINGEN, de Goethe. — Traducció de *Manuel Raventós*. — Editorial Catalana (Biblioteca Literària).

En Manuel Raventós ha fet del drama de Goethe una traducció que en son total es distingeix per la seva bella fidelitat; també algun instant, decaentant-se del sentit literal ha donat l'equivalent espiritual. Que haguem trobat, només hi ha una frase (pàgina 141), on el verb català hi és oposat al text alemany: *Bei meinem Eid, ich verkenn euch nicht, meine Herrn*; i es coneix prou que l'erro és, potser, motivat d'una simple lletra esborrada en la edició alemanya, potser d'una lectura pressosa, eventualitats, en fi, que no treuen cap argenç del mèrit evident del traductor, i que és de fàcil esmena en una segona edició.

El nom d'En Raventós, fins suara inèdit en la traducció literària, és una adquisi-

ció i convindrà parar-hi ment d'ara endavant quan es vulgui augmentar el ja lluit pertret del geni goethià fet nostre per la traducció, i ultra el seu mèrit de traductor, no oblidar que, en la nota que encapçala el llibre, fa costat molt dignament als bons historiadors i comentadors de la personalitat de Goethe i de la seva època, i en treu originals conseqüències de crític.

J. LL.

CAL ESMENTAR

La lliçó que poden pendre tots els improvitadors de l'hispano-americanisme i dels milions de garladors del més pintoresc castellà del món del llibre *Nostra Amèrica*, de Waldo Franch, en el qual s'estudia l'esforç de la bona Amèrica anglesa per a trobar l'estat de consciència que faci vibrar *la seva paraula original*.

— L'infant inquiet, novel·la d'André Oberlé, de la qual perduraria el ressò com la recordança d'una audició musical.

— Que en la novel·la de Charles Oulmont *Adam et Eve* (edicions de La Sirène, París, 1920), havem trobat el sentimentalisme diluït i la lírica declamació que acostumen amagar-se darrera d'aquesta promesa: sentiment i fisiologia de l'amor.

— La varietat desconcertant i ràpida d'Alfredo Panzini en el llibre *Il diavolo nella mia libreria* (Mondari, Roma, 1920).

— La *Antologia della poesia dialettale triestina*, editada per l'editorial Rissorgimento, Milan, 1920.

— Que per a evitar equívocs entre psico-anàlisi i literatura, és de bona consulta el llibre *The erotic motive in literature*, de Albert Mordell.

Aquest número
ha passat per
: la censura :

Obres publicades per la SOCIETAT CATALANA D'EDICIONS

1. <i>Alexandre Plana</i> : LES IDEES POLITIQUES D'EN VALENTÍ ALMIRALL	2'50	23. <i>E. A. Butti</i> : LLUCIFER. Versió catalana de Joan Fabré i Oliver	3'—
2. <i>Prudenci Bertrana</i> : PROSES BÀRBARES (Agotada)	3'50	24. <i>Carles Soldevila</i> : PLASENTERIES	3'—
3. <i>J. Pous i Pagès</i> : LA VIDA I LA MORT D'EN JORDI FRAGINALS	4'—	25. <i>Pompeius Gener</i> : LA DONA MEDITERRANIA aplec de llegendes històriques. Volum I ..	4'—
4. <i>Manuel de Montoliu</i> : ESTUDIS DE LITERATURA CATALANA. Pròleg de Miquel S. Oliver	3'50	26. <i>Pompeius Gener</i> : LA DONA MEDITERRANIA, aplec de llegendes històriques. Volum II ..	4'—
5. <i>Ramón Turró</i> : ORIGENS DEL CONEIXEMENT. Volum I	3'—	27. <i>Raimond Casellas</i> : ETAPES ESTÈTIQUES. Pròleg d'Eugeni d'Ors. Volum I	4'50
6. <i>Ramón Turró</i> : ORIGENS DEL CONEIXEMENT. Volum II	3'—	28. <i>Raimond Casellas</i> : ETAPES ESTÈTIQUES. Epíleg de XENIUS. Volum II	4'50
7. <i>A. Rovira i Virgili</i> : HISTORIA DELS MOVIMENTS NACIONALISTES. Pròleg de P. Corominas. Primera sèrie	3'50	29. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum II	3'50
8. <i>A. Rovira i Virgili</i> : HISTORIA DELS MOVIMENTS NACIONALISTES. Segona sèrie	3'50	30. <i>Carles Riba</i> : HISTORIES EXTRAORDINARIES D'EDGAR A. POE. Sèrie II	4'—
9. <i>Apeles Mestres</i> : LLIBRE D'OR. Cent cançons populars de diferents països	4'—	31. <i>A. Rovira i Virgili</i> : LES VALORS IDEALS DE LA GUERRA	4'—
10. <i>F. Pi i Margall</i> : LA QUESTIÓ DE CATALUNYA. (Escrits i discursos). Pròleg de Rovira i Virgili, amb una biografia de Pi i Margall ..	2'50	32. <i>Lluís Via</i> : CULLITA. Poesies	3'50
11. <i>Cebrià Montoliu</i> : WALT WHITMAN. L'home i sa tasca	3'50	33. <i>Miquel S. Oliver</i> : CATALUNYA EN TEMPS DE LA REVOLUCIÓ FRANCESA. Primera sèrie	4'50
12. <i>Ignasi Ribera i Rovira</i> : CONTISTES PORTUGUESOS. Traducció catalana	3'50	34. <i>Plàcid Vidal</i> : INFINIT. Volum I	3'50
13. <i>Alexandre Plana</i> : ANTOLOGIA DE POETES CATALANS MODERNS	4'—	35. <i>Plàcid Vidal</i> : INFINIT. Volum II	3'50
14. <i>A. Rovira i Virgili</i> : LA NACIONALITZACIÓ DE CATALUNYA	2'—	36. <i>Ferran Agulló i Vidal</i> : MARINES	4'—
15. <i>A. Rovira i Virgili</i> : HISTÒRIA DELS MOVIMENTS NACIONALISTES. Tercera i última sèrie	3'50	37. <i>Joan Pons i Massaveu</i> : COM ANAVEM DIENT... ..	4'—
16. <i>Alfons Maseras</i> : CONTISTES Francescos. Trad. catalana	3'50	38. <i>A. Rovira i Virgili</i> : NACIONALISME I FEDERALSISME	4'—
17. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum I	2'50	39. <i>Ferran Agulló i Vidal</i> : DE TOTS TEMPS. Poesies ..	4'—
18. <i>J. M. Lòpez-Picó</i> : POESIES	3'50	40. <i>Alfons Maseras</i> : CONTES A L'ATZAR	4'—
19. <i>Carles Riba</i> : HISTORIES EXTRAORDINARIES D'EDGAR A. POE. Sèrie I	3'50	41. <i>Joaquim Riera i Bertran</i> : FAULES VELLES....	4'—
20. <i>A. Rovira i Virgili</i> : DEBATS SOBRE EL CATALANISME	3'—	42. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum III	4'—
21. <i>Prudenci Bertrana</i> : LA LLOCA DE LA VIUDA i altres narracions	3'50	43. <i>Manuel Marinello</i> : CONTES DE REIS I DE PRINCES	4'—
22. <i>Alexandre Plana</i> : SOL EN EL LLINDAR. Poesies	3'50	44. <i>J. M. Lòpez-Picó</i> : POESIES (1915-1919)	4'—
		45. <i>Captain Morley</i> : LA GUERRA DE LES NACIONS. Volum IV	4'—
		46. <i>Alfons Maseras</i> : INTERPRETACIONS I MOTIUS. ..	4'—
		47. <i>Pau Grieria i Cruz</i> : DESFERRES. Novel·les ..	4'—
		48. <i>Francesc Puig i Alfonso</i> : CURIOSITATS BARCELONINES. Volum II	4'—
		49. <i>Francesc Puig i Alfonso</i> : CURIOSITATS BARCELONINES. Volum I	4'—
		50. <i>L. Nicolau d'Oliver</i> : COMENTARIS. (1915-1917)	4'—
		51. <i>Josep Massó Ventós</i> : TOTES LES CORDES	4'—

:: ADMINISTRACIÓ: Llibreria Puig i Alfonso, Plassa Nova. — VENDA: A totes les Llibreries ::

Taller de Joieria

DE

JAUME MERCADÉ

CLARÍS, 26, 2.^{ON}

Telèfon 1373 A

J. HORTA

IMPRESSOR

Girona, 11

BARCELONA

**LLIBRERIA NACIONAL
CATALANA**

GRAN VIA, 613   Telèfon A 4902

ACABA DE SORTIR

J. M. LÒPEZ-PICÓ

SEPTENARI DE MAIG

Música d'ANTONI MARQUÈS-PUIG

Portada en colors, decorada a mà; i dibuixos, de J. Marquès Puig

Un volum sobre paper de fil Ingres, fabricació catalana, portada sobre cartolina de fil, 32 × 24.—Tiratge únic i limitat de 50 exemplars, numerats i signats per l'autor.

Preu: 25 pessetes